Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Литвин Віталій Сергійович

Методичні рекомендації та матеріали для вивчення навчальної дисципліни

"ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ"

для студентів третього року навчання спеціальності С2 Політологія освітньо-кваліфікаційного рівня "Бакалавр" (денна форма навчання)

Львів
2026–2027 н.р.

Затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № ___ від ___ _____ 2026 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № ___ від ___ _____ 2026 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни 3
2. Загальні характеристики, компетентності та результати дисципліни 4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни 7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни 8
5. Теми та зміст лекційних і семінарських занять навчальної дисципліни 9
6. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни 41
7. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів 42
8. Розподіл балів, що присвоюється студентам 43
9. Питання, які виносяться на модульні контролі 44
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену) 45

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Кількість кредитів – 4</td><td>Галузь знань</td><td rowspan="4">Нормативна</td></tr>
<tr><td>С "Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини"</td></tr>
<tr><td>Спеціальність</td></tr>
<tr><td>С2 "Політологія"</td></tr>
<tr><td>Модулів – 2</td><td rowspan="5"></td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td><td>3-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає</td><td>Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 120</td><td>5-й</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="10">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4
самостійної роботи студента – 3,5</td><td rowspan="10">Освітньо-кваліфікаційний рівень:
перший (бакалаврський)</td><td>32 год.</td></tr>
<tr><td>Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>32 год.</td></tr>
<tr><td>Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>56 год.</td></tr>
<tr><td>Індивідуальні завдання: 0 год.</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: екзамен</td></tr>
</table>

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять (лекційних і семінарських) до кількості годин самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 8/7.

2. Загальні характеристики, компетентності та результати дисципліни

Актуальність курсу. Політичні режими формують стимули, котрі в свою чергу мають дуже значний вплив на стратегічний вибір, зроблений політичними діячами. В цьому сенсі політичні режими є своєрідними "правилами гри" політичного процесу, а також існують у ході розв'язання конкретних політичних проблем. З огляду на це, саме розгляд політичних режимів може стати ключовим чинником, який зі значною долею очевидності свідчитиме про тенденції, перспективи, прогностичні варіанти розвитку політичного процесу.

Саме з огляду на це, запропонований навчальний курс та навчально-методичний комплекс мають розглядатись як один з елементів у контексті такого напряму сучасної політичної науки, як порівняльна політологія. В цьому випадку наголос зроблено на якісній і кількісній складовій порівняльного аналізу політичних режимів сучасності. Курс розроблено з прицілом на усталені й новітні якісні і кількісні механізми, методики, а також виміри аналізу політичних режимів сучасності, зокрема їхніх демократичних і автократичних різновидів. Методологічно курс сягає корінням теорії раціонального вибору, проте він також включає в себе інші теоретико-методологічні перспективи. Емпірично більшість запропонованих тем у зрізі аналізу політичних режимів будуть обговорюватися у ракурсі різних політичних систем. В науковому плані навчальний курс має бути використаний як механізм диверсифікації та поглиблення (звуження) сфери наукового політологічного аналізу.

Дисципліна "Політичні режими" є нормативним навчальним курсом спеціальності "Політологія", який вивчається студентами третього курсу. Курс розраховано на 120 годин і запропонованого до вивчення у п'ятому семестрі. В структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційна – 32 години, семінарські заняття – 32 години, самостійні завдання – 56 годин.

Мета курсу: ознайомити студентів із основами та принципами функціонування сучасних політичних режимів, із особливостями застосування якісних та кількісних вимірів й методів у порівняльному аналізі політичних режимів; виробити у студентів уявлення про ефективність і якість політичних режимів у політичних системах.

Теоретична основа/структура курсу. Курс розділено на два змістовні модулі. У першому модулі запропоновано вивчення політичних режимів у цілому, їх еволюції та сучасного стану розвитку. Увагу зосереджено на аналізі демократичних політичних режимів і їхніх похідних. Окреме місце приділено кількісним методикам порівняльного аналізу політичних режимів сучасності. У другому модулі увагу зосереджено на розгляді різних типів автократичних політичних режимів, особливостях трансформаційних процесів, типах субнаціональних політичних режимів та взаємозалежності політичних режимів й особливостей економічного розвитку.

Методологічні рекомендації. Курс складається із 15 тем, які вивчаються лекційно-семінарським (Тематичний плани дисципліни "Політичні режими") та самостійним методом (на самостійне вивчення було винесено окремі питання у межах лекційних і семінарських занять). У програмі курсу запропоновано основні проблеми, які треба з'ясувати в рамках кожної з теми. У планах лекційних занять з дисципліни "Політичні режими" запропоновано перелік планових лекцій та самостійних завдань курсу та перелік питань, які виносяться на заняття зі списком використаних джерел. У плані семінарських занять з дисципліни також запропоновано перелік 15 тем семінарських (практичних) занять та питань, які на ці заняття виносяться з зазначеним списком

потрібних для підготовки занять джерел. Також запропоновано перелік запитань на кожний із модульних контролів (разом два модульні контролі або ж аналогічні їм контрольні заходи).

Тематичні модулі. Курс складається з наступних тематичних модулів: політичні режими сучасності: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу; демократія/автократія, демократизація/автократизація: виміри та наслідки порівняльного аналізу політичних режимів сучасності; економічні та політичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів сучасності; рівні, різновиди та концепти демократії і демократизації; ефективність та якість демократії і демократизації; рівні, різновиди та концепти автократії та автократизації; субнаціональні політичні режими: визначення, типологія і порівняльний аналіз; трансформації/транзити режимів сучасності: порівняльний аналіз; економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності.

Методи. У ході запропонованого курсу студентам буде запропоновано підхід зі здійснення якісного та кількісного вимірювання політичних режимів сучасності на основі порівняльного аналізу (метод окремого випадку та бінарний аналіз, порівняння контрастних/подібних країн, регіональні порівняння, класифікаційні схеми, статистичні, а також дескриптивні дослідження і крос-темпоральний аналіз), соціологічних методів збору інформації, інституційних методик, системно-структурного методу тощо. Окрему увагу приділено роботі студентів із наявними базами статистичних та оціночних даних, які стосуються проблематики політичних режимів і їхнього порівняння.

Поточний контроль успішності здійснюється за наступною шкалою: "2,5" – відмінно", "2,0" – добре, "1,5" – задовільно, "1,0" – доповнення, "0,5" – коментарі та участь у дискусії. Реферат й доповідь – 2,5 бали; есе – 1,5 бала; тематичні розрахунки – 1,5 бала. При цьому, кожен студенти може підготувати лише один реферат чи доповідь. Контроль знань за результатами вивчення окремого змістовного модуля (аналогічного методу контролю, зокрема, підсумкового есе чи тематичного розрахунку) оцінюється в 8 балів (приблизний перелік запитань до модульних контролів запропоновано у частині "Питання, які виносяться на модульні контролі"). Повний рейтинг поточної успішності визначається як повна сума балів, отриманих на семінарських заняттях, а також за підсумками контролю знань на модулях (детальнішу інформацію з приводу оцінювання поточної успішності було запропоновано в частині "Система оцінювання успішності студентів: критерії оцінювання знань і вмінь студентів"). Максимальний показник поточного (та проміжного) контролю успішності становить "50" балів".

Форма підсумкового контролю – це екзамен у форматі усного, тестового або ж комбінованого опитування, який максимально оцінюється за шкалою від "0" до "50" балів. Сумарна оцінка за предмет включає у себе рейтинг поточної успішності і результати заключного екзамену у формі усного, тестового чи комбінованого опитування. Детальна інформація подана у частині "Шкала якості підсумкової оцінки".

Практичні результати курсу. Студенти повинні оволодіти категоріальним та понятійним апаратом із приводу дослідження політичних режимів, отримати знання про еволюцію та сучасний стан розвитку політичних режимів у різних країнах світу. Наслідками вивчення курсу має стати знання про взаємозв’язок політичних режимів і політичних інститутів у політичних системах, навики їхнього аналізу у порівняльній перспективі та орієнтування у тенденціях розвитку сучасних країну світу з огляду на ефективність тих політичних режимів, які у них функціонують.

У результаті вивчення навчальної дисципліни "Політичні режими" студент/студентка буде:

знати:

- теоретичні і методологічні засади курсу;
- логіку розвитку політичних режимів у XX-XXI ст.;
- понятійно-категоріальний апарат для дослідження політичних режимів;
- сутність якісних і кількісних вимірів політичних режимів, які властиві політичним системам сучасності;
- суть різних різновидів демократичних, автократичних та гібридних режимів сучасності;
- еволюцію та сучасний стан розвитку політичних режимів у різних частинах і країнах світу

вміти:

- усвідомлювати сутність/еволюцію порівняльного методу досліджень політичних режимів;
- розуміти патерни й етапи становлення політичних режимів сучасності;
- користуватись методами якісного та кількісного аналізу політичних режимів;
- аналізувати політичні режими і їх атрибути у сучасних країнах;
- розбирати політичні режими на окремі складові;
- володіти інструментарієм аналізу політичних режимів;
- здійснювати порівняння політичних режимів у сучасних політичних системах;
- доказово і комплексно підходити до розуміння сучасного політичного процесу на основі аналізу політичних режимів.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни "Політичні режими" студент/студентка набуде такі ***компетентності***:

- *СК03*: Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- *СК05*: Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;
- *СК13*: Здатність застосовувати теоретичні моделі ухвалення політичних рішень та формувати стратегії забезпечення прозорості процесу прийняття рішень.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни "Політичні режими":

- *РН10*: Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- *РН12*: Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;
- *РН17*: Застосовувати здобуті навички для успішної консультативної діяльності в роботі з політичними лідерами, інститутами, органами державної влади та громадськими організаціями.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	РАЗОМ	ЛЕКЦІЙНИХ	СЕМІНАРСЬКИХ	САМОСТІЙНИХ
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1				
Тема 1. Політичні режими: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу.	7,5	2	2	3,5
Тема 2. Порівняльна типологізація і таксономія політичних режимів: суть і методи.	7,5	2	2	3,5
Тема 3. Суть та історія становлення порівняльних вимірювань демократії/ автократії та демократизації/автократизації.	7,5	2	2	3,5
Тема 4. Сучасні методики порівняльного вимірювання демократії/ автократії та демократизації/автократизації.	7,5	2	2	3,5
Тема 5. Економічні та політичні/субполітичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів.	7,5	2	2	3,5
Тема 6. Рівні, різновиди та концепти демократії. Гібридний політичний режим.	7,5	2	2	3,5
Тема 7. Сучасні концепти демократії, демократизації та постдемократії.	7,5	2	2	3,5
Тема 8. Ефективність та якість демократії і демократизації.	7,5	2	2	3,5
УСЬОГО ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1	60	16	16	28
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2				
Тема 9. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) та їхні класичні і сучасні різновиди.	7,5	2	2	3,5
Тема 10. Різновиди та концепти автократії та автократизації у сучасній порівняльній політичній науці.	7,5	2	2	3,5
Тема 11. Визначення і методики порівняльного аналізу субнаціональних політичних режимів.	7,5	2	2	3,5
Тема 12. Типологізація і порівняльний аналіз субнаціональних політичних режимів.	7,5	2	2	3,5
Тема 13. Особливості та індикатори транзиту і трансформації політичних режимів.	7,5	2	2	3,5
Тема 14. Особливості та індикатори транзиту, функціонування і розвитку політичних режимів.	7,5	2	2	3,5
Тема 15. Економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності.	15	4	4	7
УСЬОГО ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2	60	16	16	28
УСЬОГО:	**120**	**32**	**32**	**56**

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 632 с.
3. Cheibub J. Presidentialism, parliamentarism, and democracy. Cambridge University Press, 2007. 202 p.

Додаткова література:

1. Данилюк Н. Основні підходи до трактування поняття "політичний режим" // Освіта Регіону: Політологія. Психологія. Комунікації. 2009. № 3. С. 55–61.
2. Гнатюк В. Субнаціональний порівняльний метод: деякі особливості в сучасних дослідженнях // Вісник НТУУ "КПІ". Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2018. Випуск 3 (39). С. 64–68.
3. Кольєр Д. Демократія "з прикметниками": концептуальні оновлення у процесі порівняльних досліджень / Девід Кольєр, Стівен Левіцькі // Демократія: антологія / О. Проценко. К.: Смолоскип, 2005. С. 176–206.
4. Ладані В. Консолідація демократії в період системної трансформації: концептуальні засади дослідження // Грані. 2014. № 1 (105). С. 69–75.
5. Литвин В. Інститут президентства в системі органів державної влади: формальні сфери компетенцій та реальний вплив у політиці // Інституційна (не)спроможність держави в Україні: як розірвати замкнене коло: монографія / кол. авт.: Галина Зеленько (кер., наук. ред.). Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. С. 39–65.
6. Литвин В. Концепти "дефектної" та "вбудованої" демократії: дефініція та генералізація // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2012. № 6 (62). С. 68–90.
7. Мазур О. Теоретико-прикладні аспекти дослідження політичних режимів на локальному рівні // Вісник СевНТУ. Серія: Політологія. 2011. № 123. С. 101–109.
8. Lytvyn V. Can Political Transition Be Never-Ending? The Context of Inter-Institutional and Political Relations in Ukraine // New Research on Ukraine: Politics, Society, War: Petrach Program on Ukraine Conference Volume (The George Washington University: April 19th, 2024). Washington, DC: The George Washington University, 2025. P. 9–16.
9. Lytvyn V., Demchenko N. Political Regimes and Institutional Design as Factors in War: World, Regional, and National Contexts // Politics in Central Europe. 2026. Vol. 22. No. 1. P. 29–62.
10. Lytvyn V., Demchenko N., Babenko V., Osadchuk I. Semi-Presidentialism, Hybrid Regimes, and Political Transitions under Armed Conflicts and Exogenous Shocks: A Comparative Statistical Analysis // Acta Politologica. 2026. Vol. 18. No. 1. P. 1–25.
11. Welzel C. Why the future is democratic // Journal of Democracy. 2021. Vol. 32. No. 2. P. 132–144.

Інтернет-джерела:

1. Döring H., Manow P. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. URL: https://parlgov.fly.dev/
2. Freedom in the World. URL: http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world
3. Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800–2013. URL: http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm
4. Nations in Transit. URL: http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit
5. Varieties of democracy. URL: https://v-dem.net/

5. Теми та зміст лекційних і семінарських занять навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 1
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Політичні режими: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу

План заняття:

1. Дефініювання політичного режиму як категорії політичної науки.
2. Структуризація та параметри наукового аналізу політичних режимів.
3. Концепти, індекси та вимірювання як понятійно-категоріальний апарат аналізу політичних режимів.

Основні поняття*: політичний режим, порівняльний аналіз, демократія, автократія, "третя хвиля демократизації", неоінституціоналізм, формальні та неформальні інститути, інституціоналізація, горизонтальні та вертикальні відносини в режимі, політична система, політичний процес, держава, система влади, фаза розвитку політичного режиму, транзитна (перехідна) фаза, операційна (експлуатаційна) фаза, установча фаза, концепт, концептуалізація, операціоналізація, агрегація/дисагрегація, індекс, індексування, вимірювання, маркер, індикатор, змінна, атрибут, надійність і дійсність наукового знання.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Систематизуйте уявлення з приводу еволюції категорії "політичний режим".
- Окресліть параметри наукової структуризації політичних режимів.
- Проаналізуйте формальні та неформальні складники структуризації політичних режимів.
- Як слід розуміти поняття "інституціоналізація політичного режиму"?
- Означте зв'язок між політологічними категоріями "політична система", "держава", "політичний режим", "система влади" й "уряд".
- Що таке фаза розвитку політичного режиму?
- У чому полягає різниця кількісних та якісних методів порівняльного аналізу політичних режимів сучасності?
- Що таке концептуалізація, операціоналізація і агрегація/дисагрегація режиму?
- Індекс і вимір/вимірювання в аналізі політичних режимів: спільне та відмінне.
- Індикатор, маркер, змінна, атрибут в аналізі політичних режимів: суть понять.
- Що таке індекс у політичний науці? Які Ви знаєте класифікації індексів?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Євтушенко О. Політичний режим та його роль у регулюванні взаємовідносин суспільства й держави // Наукові праці. Серія : Політологія. 2016. – Т. 284, Вип. 272. – С. 12–16. – Режим доступу: https://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2016_284_272_4 (станом на серпень 2026 р.).
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 7–20, 36–46. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Шипунов Г. Категорія "політичний режим": суть та основі підходи щодо визначення [Електронний ресурс] / Г. Шипунов // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2006. – Вип. 18. – С. 235–242. – Режим доступу до наукової статті: https://ena.lpnu.ua/server/api/core/bitstreams/f8ac65df-2f0f-42b7-91cc-15e40f98fba7/content (станом на серпень 2026 р.).
4. Munck G. Conceptualizing and Measuring Democracy. Evaluating Alternative Indices [Електронний ресурс] / G. Munck, J. Verkuilen // Comparative Political Studies. – 2002. – Vol. 35. – No. 1. – P. 5–34. – Доступ: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=796D494EFEAE26607C07C397711807A6?doi=10.1.1.469.3177&rep=rep1&type=pdf (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Munck G. Debating the Direction of Comparative Politics [Електронний ресурс] / Gerardo L. Munck, Richard Snyder // Comparative Political Studies. – 2007. – Vol. 40. – No. 1. – P. 5–31. – Доступ: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2480805 (станом на серпень 2026 р.).
2. Munck G. Modes of Transition and Democratization: South America and Eastern Europe in Comparative Perspective [Електронний ресурс] / Gerardo Munck, Carol Leff // Comparative Politics. – 1997. – Vol. 29. – No. 3. – P. 343–362. – Режим доступу до вказаної інформації: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2480848 (станом на серпень 2026 р.).
3. Skaaning S-E. Political Regimes and Their Changes: A Conceptual Framework [Електронний ресурс] / Svend-Erik Skaaning // Center on Democracy, Development, and The Rule of Law. – Working papers. – 2006. – No. 55. – 30 p. – Режим доступу до вказаної інформації: https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/Skaaning_no_55.pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 2
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 2
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Порівняльна типологізація і таксономія політичних режимів: суть і методи

План заняття:

1. Особливості та підходи до типологізації політичних режимів.
2. Логічно-історичні та предметно-контекстуальні схеми типологізації політичних режимів.
3. Демократія і автократія та їх дистинкція – як магістральна таксономія політичних режимів.
4. Методи порівняння та типологізації політичних режимів.

***Основні поняття**: типологізація політичних режимів, інституціональний та соціологічний підходи трактування режимів, аристократія, тимократія, олігархія, демократія, тиранія, політія, закрита гегемонія, інклюзивна гегемонія, змагальна олігархія, поліархія, арістархія, монократія, полікратія, тоталітаризм, анархізм, авторитарні автократії, тоталітарні автократії, етапи розвитку компаративістики, "case-study", бінарне порівняння, регіональне порівняння, глобальне порівняння, тематичне порівняння, крос-національне порівняння, крос-темпоральне порівняння, універсальне порівняння, казусно-орієнтоване порівняння, глобальне порівняння, порівнювальні параметри, алгоритми кількісного аналізу, факторний і кластерний аналіз, дискримінантний аналіз, метод головних компонент.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Систематизуйте уявлення з приводу еволюції категорії "політичний режим".
- Охарактеризуйте та порівняйте підходи до типологізації політичних режимів.
- В чому різниця інституціонального та соціологічного підходів до трактування політичних режимів?
- Розкрийте сутнісні параметри типологізації політичних режимів (або ж форм правління) Платона й Арістотеля.
- Розкрийте сутнісні параметри типологізацій політичних режимів сучасності у доробках Р. Даля, Х. Лінца, Ж. Блонделя, Ч. Ендрейна, Л. Саністебана.
- У чому різниця арістархії, монократії та полікратії?
- Що таке модифіковані політичні режими? Чому вони не є "чистими" типами?
- Проаналізуйте різницю дихотомічної та трихотомічної типологізації політичних режимів сучасності у соціологічному підході.
- Системно окресліть спільні та відмінні риси демократичного, авторитарного і тоталітарного політичних режимів?
- Наскільки доцільно проводити дихотомію політичних режимів сучасності на демократії і автократії? Які Вам відомі засади порівняння демократії і автократії?
- Чи доцільно авторитаризм і тоталітаризм трактувати як різновиди автократій?
- Назвіть і охарактеризуйте різновиди порівняльних політологічних досліджень.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Кармазіна М. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях [Електронний ресурс] / Марія Кармазіна, Олена Могилевець // Політичний менеджмент. –2006. – № 5. – С. 3–17. – Доступ: https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/95181972-b8c7-42fb-981e-bcbe8cdb8c2f/content (станом на серпень 2026 р.).
2. Кольєр Д. Демократія "з прикметниками": концептуальні оновлення у процесі порівняльних досліджень / Девід Кольєр, Стівен Левіцькі // Демократія: антологія / О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 176–206.
3. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 20–36, 46–59. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).

4. Радченко О. Типологізація державноуправлінських режимів як системи суспільних відносин: класичні підходи [Електронний ресурс] / О. Радченко, Т. Хомуленко // Державне будівництво. – 2009. – № 1. – Режим доступу до ст.: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2009/34.pdf (станом на серпень 2026 р.).
5. Радченко О. Типологізація державноуправлінських режимів як системи суспільних відносин: сучасні підходи [Електронний ресурс] // Держава та регіони. – Серія: Державне управління. – 2009. – № 2. – С. 160–165. – Режим доступу до запропоенованої ст.: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/DeBu_2009_1_5.pdf (станом на серпень 2026 р.).
6. Kailitz S. Classifying political regimes revisited: legitimation and durability [Електронний ресурс] / Steffen Kailitz // Democratization. – 2013. – Vol. 20. – No. 1. – P. 39–60. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/263345226_Classifying_political_regimes_revisited_Legitimation_and_durability (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Шміттер Ф. Більш ліберальна, доліберальна чи постліберальна? / Ф.К. Шміттер // Демократія: антологія / О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 207–214.
2. Якушик В. Українська революція 2004–2005 років. Спроба теоретичного аналізу [Електронний ресурс] / Валентин Якушик // Політичний менеджмент. – 2006. – № 2. – С. 19–36. – Режим доступу: https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/49d4c4da-ff25-4a68-81bd-c4f56e559b61/content (станом на серпень 2026 р.).
3. Alvarez M. Classifying Political Regimes [Електронний ресурс] / Michael Alvarez, José A. Cheibub, Fernando Limongi, Adam Przeworski // Studies in Comparative International Development. – 1996. – Vol. 31. – P. 529–546. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/profile/Adam-Przeworski-2/publication/240357392_Classifying_Political_Regimes/links/0deec532194849aefa000000/Classifying-Political-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Schmitter P. What Democracy is ... and is not [Електронний ресурс] / Philippe Schmitter, Terry Karl // Journal of Democracy. – 1991. – Vol. 2 (3). – P. 74–88. – Режим доступу до статті: https://www.ned.org/docs/Philippe-C-Schmitter-and-Terry-Lynn-Karl-What-Democracy-is-and-Is-Not.pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 3
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 3
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Суть та історія становлення порівняльних вимірювань демократії/автократії та демократизації/автократизації

План заняття:

1. Вимірювання демократії та автократії як проблема порівняльного аналізу політичних режимів.
2. Історія становлення кількісних/якісних методів вимірювання політичних режимів.
3. Громадянські права та політичні свободи у зрізі дослідження політичних режимів організацією "Freedom House" (проект "Свобода у світі").

***Основні поняття**: типологізація політичних режимів, демократія, автократія, демократизація, автократизація, порівняльний аналіз, методи кількісного та якісного вимірювання рівня демократії та автократії, політичний режим, максималістське і*

мінімалістське визначення режиму, модель поліархії, "матриця" політичних режимів, індикатори, підходи та рівні визначення й аналізу політичних режимів, дихотомічні і трихотомічні типологізації політичних режимів, індексування політичних режимів, індекс політичної демократії, індекс демократичної дії, індекс демократизації, "новий індекс демократизації", демократичні та/або автократичні риси політичних режимів сучасності, індекс свободи у світі, політичні права, громадянські свободи, вільні, частково вільні та невільні країни, електоральна та ліберальна демократія, вузьке і широке визначення демократії, "Freedom House", "Свобода у світі".

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Що таке методика порівняльного вимірювання політичного режиму?
- Які Ви знаєте методики вимірювання рівня демократії та демократизації?
- Що таке мінімалістське/вузьке і максималістське/широке визначення демократії?
- Окресліть сутність матриці політичних режимів сучасності Р. Даля.
- Проаналізуйте еволюцію становлення індикаторів для визначення демократії та демократизації.
- Які Вам відомі підходи щодо розрахунків демократії і демократизації?
- Що таке об'єктивна та суб'єктивна природа індикаторів порівняльного аналізу?
- Розкрийте сутність індексів політичної демократії Ф. Катрайта, демократичної дії Д. Нейбауера та демократизації Т. Ванханена.
- Що таке індекс політичної демократії К. Боллена, які його політичні наслідки?
- Поясність сутність категорії Е. Мюллера "інавгурація демократії".
- Що таке "новий індекс демократизації" К. Херпфера? Розкрийте особливості його реалізації на прикладі посткомуністичних країн Європи.
- Що таке проект "V-Dem"? Розкрийте особливості "різноманіття демократії".
- Систематизуйте особливості вимірювання демократії в проекті "Свобода у світі".
- Рейтинги політичних прав і громадянських свобод: як здійснюють їх заміри?
- Що потрібно, щоб країну вважати "вільною", "частково вільною" і "невільною"?
- Що таке електоральна демократія, як її трактують в проекті "Свобода у світі"?
- Що таке ліберальна демократія, як її трактують в проекті "Свобода у світі"?
- Емпіричні приклади застосування проекту "Свобода у світі": схарактеризуйте їх у глобальній та регіональній перспективі.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Бучин М. Політологічний аналіз основних методик вимірювання рівня демократії у світі [Електронний ресурс] / Микола Бучин // Гуманітарні візії. – 2016. – № 2 (1). – С. 9–13. – Режим доступу: http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4348/buchin0.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 63–92. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Палас Н. Індекси демократизації Т. Ванханена та організації "Freedom House" як одні з пріоритетних методів визначення рівня демократизації у кінці XIX – початку XXI ст. [Електронний

ресурс] / Н. Палас // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку 2010. – № 22. – С. 117–123. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25739/20-Palas.pdf?sequence=1 (станом на серпень 2026 р.).

4. Freedom in the World [Електронний ресурс]. – Freedom House. – Режим доступу до інформації: http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Райковський Б. Критерії демократизації виборчого процесу: Аналіз концепцій / Броніслав Райковський // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2007. – № 1 (7). – С. 32–37.
2. Alvarez M. Classifying Political Regimes [Електронний ресурс] / Michael Alvarez, José A. Cheibub, Fernando Limongi, Adam Przeworski // Studies in Comparative International Development. – 1996. – Vol. 31. – P. 529–546. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/profile/Adam-Przeworski-2/publication/240357392_Classifying_Political_Regimes/links/0deec532194849aefa000000/Classifying-Political-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Bowman K. Measuring Political Democracy: Case Expertise, Data Adequacy, and Central America [Електронний ресурс] / Kirk Bowman, Fabrice Lehoucq, James Mahoney // Comparative Political Studies. – 2005. – Vol. 38. – No. 8. – P. 939–970. – Режим доступу до вказаної інформації: http://www.blmdemocracy.gatech.edu/BLM%20final%20paper%20for%20web.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Cheibub J. A. Democracy and dictatorship revisited [Електронний ресурс] / José Antonio Cheibub, Jennifer Gandhi, James Raymond Vreeland // Public Choice 2010. – Vol. 143. – P. 67–101. – Доступ: http://www.rochelleterman.com/ComparativeExam/sites/default/files/Bibliography%20and%20Summaries/Cheibub%202009.pdf (станом на серпень 2026 р.).
5. Coppedge M. Conceptualizing and Measuring Democracy: A New Approach [Електронний ресурс] / Michael Coppedge, John Gerring, David Altman, Michael Bernhard, Steven Fish, Allen Hicken, Matthew Kroenig, Staffan I. Lindberg, Kelly McMann, Pamela Paxton, Holli A. Semetko, Svend-Erik Skaaning, Jeffrey Staton, and Jan Teorell // Perspectives on Politics. – 2011. – Vol. 9. – No. 2. – P. 247–267. – Режим доступу до вказанної ст.: https://www.researchgate.net/profile/Staffan-Lindberg-3/publication/232026394_Conceptualizing_and_Measuring_Democracy_A_New_Approach/links/004635187460cc164e000000/Conceptualizing-and-Measuring-Democracy-A-New-Approach.pdf (станом на серпень 2026 р.).
6. Gerring J. Measuring democracy: A multidimensional, tiered, and historical approach [Електронний ресурс] / John Gerring, Michael Coppedge, Jörgen Elklit, Allen Hicken, Staffan Lindberg, Aníbal Pérez-Liñán, Svend-Erik Skaaning, Jeffrey Staton. – Working paper, 2009. – Режим доступу до ст.: https://www.academia.edu/28937369/Measuring_Democracy_A_Multidimensional_Tiered_and_Historical_Approach (станом на серпень 2026 р.).
7. Munck G. Conceptualizing and Measuring Democracy. Evaluating Alternative Indices [Електронний ресурс] / G. Munck, J. Verkuilen // Comparative Political Studies. – 2002. – Vol. 35. – No. 1. – P. 5–34. – Доступ: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=796D494EFEAE26607C07C397711807A6?doi=10.1.1.469.3177&rep=rep1&type=pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 4
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 4
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Сучасні методики порівняльного вимірювання демократії/автократії та демократизації/автократизації

План заняття:

1. Змагальність, участь та індекс демократизації у проектах Т. Ванханена.
2. Концепт співвідношення демократичних та автократичних рис політичних режимів у проекті "Політія".
3. Індекс демократії та класифікація політичних режимів у проекті організації "The Economist Intelligence Unit".

Основні поняття*: типологізація політичних режимів, демократія, автократія, демократизація, автократизація, порівняння, проект "Політія", конгруентність, спектральність політичних режимів, анократія, інституціоналізована демократія та автократія, самодержавство, комбінований показник розвитку політії, режими за проектом "Політія", індекс політії, політична зміна, політичний транзит, розподіл ресурсів, індекс рівня демократизації, конкуренція/змагальність, участь, проміжні (секційні) індекси демократизації, показник національного IQ, вузьке і широке визначення демократії, виміри (чи індикатори демократії), повноцінна (або повна) демократія, неповноцінна (неповна) демократія, перехідний (чи гібридний) режим, авторитарний режим, стагнація демократії у світі та ерозія демократії у Європі, "керована" демократія, "The economist intelligence unit", Гельсінський університет.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Які Ви знаєте методики вимірювання рівня демократії та демократизації?
- Що таке мінімалістське/вузьке і максималістське/широке визначення демократії?
- Проаналізуйте еволюцію становлення сучасних індикаторів для визначення демократії та демократизації.
- Схарактеризуйте особливості та наслідки проекту "Політія".
- Як оцінюють демократію та автократію згідно проекту "Політія"?
- Запропонуйте типологію політичних режимів згідно проекту "Політія".
- Що таке відкрита та закрита анократія? Яка різниця між ними?
- Окресліть рівень розвитку політій у посткомуністичних країнах Європи.
- Структуруйте особливості індексу демократизації Гельсінського університету.
- Який взаємозв’язок між розподілом ресурсів та демократичним розвитком?
- Що таке змагальність та участь в індексі демократизації Т. Ванханена?
- Схарактеризуйте особливості демократизації посткомуністичних країн Європи, використовуючи підхід Т. Ванханена.
- Як здійснюють вимірювання демократії "The Economist Intelligence Unit"?
- Назвіть різновиди політичних режимів "The Economist Intelligence Unit".
- Емпіричні приклади застосування індексу демократії "The Economist Intelligence Unit": схарактеризуйте їх у глобальній та регіональній перспективі.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 92–114. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Палас Н. Індекси демократизації Т. Ванханена та організації "Freedom House" як одні з пріоритетних методів визначення рівня демократизації у кінці XIX – початку XXI ст. [Електронний ресурс] / Н. Палас // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку 2010. – № 22. – С. 117–123. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25739/20-Palas.pdf?sequence=1 (станом на серпень 2026 р.).
3. Шведа Ю. Індикатори демократизації Тату Ванханена / Юрій Шведа // Вибори та демократія. – 2009. – № 4 (22). – С. 44–52.
4. Marshall M. Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800–2013 [Електронний ресурс] / Monty G. Marshall, Keith Jaggers, Ted Robert Gurr. – Center for Systemic Peace. – Доступ: http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm (станом на серпень 2026 р.).
5. Polity 5: Regime Authority Characteristics and Transitions Datasets [Електронний ресурс]. – Integrated Network for Societal Conflict Research (INSCR), 2021. – Режим доступу до інформації: https://www.systemicpeace.org/inscrdata.html (станом на серпень 2026 р.).
6. Vanhanen T. Measures of Democracy 1810–2018: computer file, FSD1289 [Електронний ресурс] / Tatu Vanhanen // Tampere: Finnish Social Science Data Archive, 2018. – Режим доступу: https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD1289?tab=description&lang=en&study_language=en (станом на серпень 2026 р.).
7. V-Dem (Varieties of democracy) Datasets [Електронний ресурс]. – V-Dem. – Режим доступу: https://www.v-dem.net/data/ (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Кольєр Д. Демократія "з прикметниками": концептуальні оновлення у процесі порівняльних досліджень / Девід Кольєр, Стівен Левіцькі // Демократія: антологія / О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 176–206.
2. Democracy Report 26: Unraveling The Democratic Era? [Електронний ресурс]. – University of Gothenburg: V-Dem Institute, 2026. – Режим доступу: https://www.v-dem.net/documents/75/V-Dem_Institute_Democracy_Report_2026_lowres.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Democracy Report 25: 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped? [Електронний ресурс]. – University of Gothenburg: V-Dem Institute, 2025. – Режим доступу: https://www.v-dem.net/documents/61/v-dem-dr__2025_lowres_v2.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Munck G. Conceptualizing and Measuring Democracy. Evaluating Alternative Indices [Електронний ресурс] / G. Munck, J. Verkuilen // Comparative Political Studies. – 2002. – Vol. 35. – No. 1. – P. 5–34. – Доступ: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=796D494EFEAE26607C07C397711807A6?doi=10.1.1.469.3177&rep=rep1&type=pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 5
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 5
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Економічні та політичні/субполітичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів

План заняття:

1. Економічні свободи як індикатор оцінювання політичних режимів.
2. Політичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.
3. Субполітичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.

Основні поняття*: політичний режим, демократія, автократія, свобода, політична свобода, економічна свобода, свобода преси, свобода медіа, "Репортери без меж", індекс свободи преси, "Freedom House", правовий вимір свободи преси, політичний вимір свободи преси, економічний вимір свободи преси, свобода мережі, вільні країни, частково вільні країни, невільні країни, "блокатори", "неблокатори", "блокатори у фазі становлення", організація "Вільне існування", індекс свободи наркотиків, індекс свободи користування зброєю, мета-індекс свободи, індекс лібертаріанської свободи, проект "Економічна свобода у світі", інститут Катона, інститут Фрейзера, виміри економічної свободи, проект "Індекс економічної свободи", фонд "Спадщина", свобода бізнесу, свобода торгівлі, валютна свобода, розмір витрат уряду, фіскальна свобода, право власності, інвестиційна свобода, фінансова свобода, свобода від корупції, свобода праці, верховенство права, обмеженість уряду, регуляторна ефективність, відкриті ринки, проект "Світовий огляд економічної свободи".*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Що таке свобода? Які різновиди свободи важливі у контексті демократії?
- Схарактеризуйте теоретико-методологічні особливості індексу свободи преси організації "Репортери без меж".
- Окресліть результати застосування індексу свободи преси "Репортерів без меж".
- Які посткомуністичні країни Європи детерміновані найвільнішою пресою?
- Опишіть виміри свободи преси організації "Freedom House".
- Проаналізуйте динаміку розвитку свободи пресу у світі після колапсу СРСР.
- Означте особливості свободи преси за даними організації "Freedom House" у посткомуністичних країнах Європи.
- В чому суть проекту "Свобода мережі" організації "Freedom House"?
- Розкрийте методологію та результати проекту "Свобода мережі".
- Що таке країни "блокатори", "неблокатори" та "блокатори у фазі становлення" у проекті "Свобода мережі"?
- Схарактеризуйте завдання і теоретико-методологічні особливості індексу свободи наркотиків.
- Опишіть індекс свободи користування зброєю і типологізацію країн на його основі.
- Що таке композитний індекс і як здійснюється його розрахунок?
- Сформулюйте параметри мета-індексу свободи організації "Вільне існування".

- Запропонуйте підходи до трактування політичної свободи.
- Що таке економічна свобода і яке її значення у типологізації політичних режимів?
- Проаналізуйте завдання й особливості реалізації методики "Економічна свобода у світі" інститутів Катона та Фрейзера.
- Економічна свобода у посткомуністичних країнах Європи: означте результати розрахунків та особливості позиціонування окремих субрегіонів.
- Проаналізуйте теоретико-методологічні атрибути реалізації проекту "Економічна свобода у світі" фонду "Спадщина".
- Які Ви знаєте різновиди економічної свободи та в чому їхня специфіка?
- Які різновиди країн доцільно виокремлювати на підставі застосування індексу економічної свободи фонду "Спадщина"?
- Які країни є найбільше та найменше економічно вільними у світі та чому?
- Як економічна свобода корелює з політичною свободою?
- Означте особливості проекту "Світовий огляд економічної свободи" організації "Freedom House".

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 117–148. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Economic Freedom [Електронний ресурс]. – Free the World: Economic Freedom Network. – Режим доступу: http://www.freetheworld.com/ (станом на серпень 2026 р.).
3. Freedom [Електронний ресурс]. – FreeExistence.Org. – Доступ: http://www.freeexistence.org/ (станом на серпень 2026 р.).
4. Freedom of the Press [Електронний ресурс]. – Freedom House. – Режим доступу до інформації: http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-press (станом на серпень 2026 р.)
5. Freedom on the Net [Електронний ресурс]. – Freedom House. – Режим доступу до інформації: https://freedomhouse.org/report/freedom-net (станом на серпень 2026 р.).
6. Freedom on the Net 2025: An Uncertain Future for the Global Internet. – Режим доступу: https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2025/uncertain-future-global-internet (станом на серпень 2026 р.).
7. The Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]. – The Heritage Foundation. – Доступ: http://www.heritage.org/index/ranking# (станом на серпень 2026 р.).
8. World Press Freedom Index [Електронний ресурс]. – Reporters without borders. – Режим доступу: https://rsf.org/en/ranking (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. 2020 World Press Freedom Index: Entering a decisive decade for journalism, exacerbated by coronavirus [Електронний ресурс]. – Reporters without borders for press freedom, 2020. – Режим доступу до вказаної інформації: https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus (станом на серпень 2026 р.).
2. Freedom of the Press 2013 [Електронний ресурс]. – Freedom House, 2013. – 41 р. – Режим доступу: http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/FOTP%202013%20Booklet%20Final%20Complete%20-%20Web.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Gwartney J. Economic Freedom of the World: 2012 Annual Report [Електронний ресурс] / James Gwartney, Robert Lawson, Joshua Hall. – Fraser Institute, 2012. – 322 р. – Режим доступу:

https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/economic-freedom-of-the-world-2012-rev.pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 6
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 6
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Рівні, різновиди та концепти демократії. Гібридний політичний режим

План заняття:

1. Рівні, різновиди та концепти демократії: становлення і диференціація.
2. "Новітні" концепти й ознаки демократії. Концепт демократії "з прикметниками".
3. Концепт "гібридного режиму": операціоналізація та політичні наслідки.

Основні поняття*: політичний режим, демократія, демократизація, різновиди та рівні демократії, концепт демократії, докласичні концепти (первісна, військова, антична, пряма демократія), класичні концепти (республіканська, ліберальна, охоронна, представницька, розвиваюча, марксистська, учасницька, елітистська, плюралістична демократія), новітні концепти демократії, інституційні ознаки демократії, максималістський та мінімалістський виміри демократії, консоціативна демократія, електоральна демократія, "сіра зона", гібридний режим, контрольована (керована) демократія, обмежена демократія, делегативна демократія, "демократія з прикметниками", класифікація підходів до визначення демократії, "концептуальне розтягування", стратегія "зменшення підтипів", "змішаний" режим, "авторитаризм з прикметниками", феномен гібридності, варіанти транзиту від гібридного режиму, типи і тенденції розвитку гібридних режимів, стабільність/нестабільність гібридних режимів.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Що таке концепт демократії?
- Які є докласичні, класичні та новітні концепти демократії?
- Які інституційні ознаки властиві для новітніх концептів демократії?
- Що таке мінімалістське/вузьке і максималістське/широке трактування демократії?
- Окресліть атрибути консоціативної (спільнотної) демократії.
- Означте електоральну (мінімальну) та ліберальну (повну) демократію.
- У чому суть концепту "демократії з прикметниками"?
- Опишіть відомі Вам спроби класифікації підходів до трактування демократії.
- Схарактеризуйте концепт "гібридного режиму".
- Які є типи гібридних режимів?
- В чому різниця гібридного, змішаного та проміжного політичного режиму?
- Що таке "захищена" і "лімітована" демократія?
- Що таке "демократія без держави"?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Железков А. Гібридизація політичних режимів як фактор трансформації політичної системи [Електронний ресурс] // Регіональні студії: науковий збірник. – 2025. – Вип. 42. – С. 87–91. – Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/bitstreams/cb191502-3fba-41fd-b91e-ab8d47f2badc/download (станом на серпень 2026 р.).
2. Застава І. Концепції ліберальної демократії в західному політичному дискурсі: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / І.В. Застава // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Питання політології. – 2008. – № 11. – С. 20–26. – Режим доступу до ст.: https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/9cdd7020-0268-4562-9305-797188495af0/content (станом на серпень 2026 р.).
3. Ключник Р. Еволюція концепту демократії в політичній думці: ретроспективний аналіз [Електронний ресурс] / Р. М. Ключник // Політикус. – 2018. – Вип. 1 – С. 14–19. – Режим доступу: http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1503/1/Politicus2018.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Кольєр Д. Демократія "з прикметниками": концептуальні оновлення у процесі порівняльних досліджень / Девід Кольєр, Стівен Левіцькі // Демократія: антологія / О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 176–206.
5. Латигіна Н. До визначення феномена демократії [Електронний ресурс] / Н. А. Латигіна // Політичний менеджмент. – 2004. – № 3(6). – С. 20–29. – Режим доступу до вказаної інформації: https://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000779568 (станом на серпень 2026 р.).
6. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 151–175. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
7. Ремізов А. Гібридний політичний режим: деякі проблеми концептуалізації / Артем Ремізов // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – 2012. – Вип. 3. – С. 67–72.
8. Федорчак Т. Сучасні теоретико-методологічні підходи до визначення демократії [Електронний ресурс] / Тетяна Федорчак // Освіта регіону: Політологія. Психологія. Комунікації. – 2009. – Вип. № 1. – С. 17–23. – Доступ: https://ua1lib.org/book/3120476/4e5de7?id=3120476&secret=4e5de7 (станом на серпень 2026 р.).
9. Фісун О. Античні витоки демократичної теорії: метаморфози полісу та парадокси архе [Електронний ресурс] / Олександр Фісун // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Питання політології. – 2008. – № 11. – С. 6–14. – Доступ: https://ekhnuir.karazin.ua/bitstreams/d6e26cba-a42e-47f0-b0fa-e42ca602dbdb/download (станом на серпень 2026 р.).
10. Фісун О. Неопатримоніалізм проти демократії в Україні [Електронний ресурс] / Олександр Фісун // Віче. – 2008. – № 17. – С. 4–7. – Режим доступу: http://veche.kiev.ua/journal/1094/ (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Дзюбенко Ю. Феномен гібридних режимів в сучасному політичному просторі: дисертація / Юлія Дзюбенко. – Одеса: Одеська юридична академія, 2016.
2. Прокоп М. Теоретико-методологічні засади аналізу гібридних режимів. Операціоналізація та концептуалізація поняття [Електронний ресурс] / М. Прокоп // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Політологія. – 2016. – № 6. – С. 71–77. – Режим доступу до вказаної ст.: http://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fsnm/program_5981a8bf92879.pdf#page=71 (станом на серпень 2026 р.).
3. Прокопчук І. Поняття і типологія демократії / Ірина Прокопчук // Людина і політика. – 2003. – № 3. – С. 97–105.
4. Романюк О. Чи може зріла демократія бути неліберальною? [Електронний ресурс] / Олександр Романюк // Політичний менеджмент. – 2009. – № 2. – С. 73–87. – Режим доступу до ст.:

https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/romaniuk_chy_mozhe.pdf (станом на серпень 2026 р.).
5. Скоблик Н. Виміри демократії у англо-американських політологічних дискусіях 1990–1996 рр. / Н. Скоблик // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. – 2009. – Вип. 11. – С. 71–74.
6. Carothers T. The End of the Transition Paradigm [Електронний ресурс] / Thomas Carothers // Journal of Democracy. – 2002. – Vol. 13. – No. 1 – P. 5–21. – Режим доступу до вказаної інформації: https://www.journalofdemocracy.org/wp-content/uploads/2012/02/Carothers-13-1.pdf (станом на серпень 2026 р.).
7. Diamond L. Thinking About Hybrid Regimes [Електронний ресурс] / Larry Diamond // Journal of Democracy. – 2002. – Vol. 13. – No. 2. – P. 21–35. – Режим доступу до вказаної інформації: http://www.asu.edu/courses/pos350/diamond--Thinking%20about%20Hybrid%20Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
8. Goldsmith A. Making the World Safe for Partial Democracy? Questioning the Premises of Democracy Promotion / Arthur Goldsmith // International Security. – 2008. – Vol. 33. – No. 2. – P. 120–147.
9. Menocal A. Hybrid Regimes and the Challenges of Deepening and Sustaining Democracy in Developing Countries [Електронний ресурс] / Alina Rocha Menocal, Veen Fritz, Lise Rakner // South African Journal of International Affairs. – 2008. – Vol. 15. – No. 1. – P. 29–40. – Режим доступу до ст.: https://cdn.odi.org/media/documents/arm_wiltonpark_HybridRegimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
10. Morlino L. Are there hybrid regimes? Or are they just an optical illusion? [Електронний ресурс] / Leonardo Morlino // European Political Science Review. – 2009. – Vol. 1. – No. 2. – P. 273–296. – Доступ: https://www.researchgate.net/publication/231980876_Are_There_Hybrid_Regimes_Or_Are_They_Just_an_Optical_Illusion (станом на серпень 2026 р.).
11. Schmitter P. What Democracy is ... and is not [Електронний ресурс] / Philippe Schmitter, Terry Karl // Journal of Democracy. – 1991. – Vol. 2 (3). – P. 74–88. – Режим доступу до статті: https://www.ned.org/docs/Philippe-C-Schmitter-and-Terry-Lynn-Karl-What-Democracy-is-and-Is-Not.pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 7
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 7
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Сучасні концепти демократії, демократизації та постдемократії

План заняття:

1. Концепт "дефектної" та "вбудованої" демократії: логіка й емпіричні свідчення.
2. Концепт "консолідованості" і "консолідації" в аналізі демократії і демократизації.
3. Концепт "постдемократії": перспективи розвитку теорії і практики демократії.

Основні поняття*: демократія, дефектна і вбудована демократія, поділ "ліберальні"-"напівліберальні"-"ілліберальні" демократії, частковий режим, шляхи "вбудовування" демократій, "взаємно вбудована демократія", різновиди дефектних демократій (доменна, ексклюзивна, ілліберальна і делегативна), фактори формування концепту "дефектної" демократії (структурні, орієнтовані на суб'єкта, інституційні), сценарії розвитку дефектних демократій (стабілізаційний, регресивний і прогресивний), причини становлення та розвитку дефектних демократій, консолідація демократії, консолідованість демократії, початкова консолідація демократії, консолідована демократія, підходи до визначення консолідації демократії (актор-орієнтований, подія-орієнтований, інституційний, негативний-позитивний, мінімальний-максимальний),*

фаза консолідації демократії, напівконсолідована демократія, "крах" демократії, "доброчесна" та "порочна" інституціоналізація демократії, дефінітивні індикатори консолідації демократії, дуалістична модель демократичної консолідації, ступені консолідації демократії (конституційна/інституційна, репрезентативна, поведінкова консолідація, консолідація громадянської культури), "тест двома передачами влади", кластери консолідованої демократії, мінімалістські параметри консолідованої демократії, модифікована демократія, постдемократія, парадокс сучасного політичного процесу, маркери постдемократії, критика концепту постдемократії (інноваційна теорія демократії, віртуальна, застережлива, постелекторальна, транскордонна та постмодерністська демократія).

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Які ознаки "вбудованої" і "дефектної" демократії?
- Що таке "частковий режим"?
- Розкрийте сутність типів дефектної демократії.
- Окресліть причини формування різних типів дефектної демократії.
- Що таке ліберальна, напівліберальна та ілліберальна демократія?
- Що таке консолідація демократії та консолідована демократія?
- Які ознаки "доброчесної" та "порочної" інституціоналізації демократії?
- Розкрийте параметри "негативної" та "позитивної" консолідації демократії.
- В чому суть концепту постдемократії?
- Розкрийте зміст моделі постдемократії К. Крауча.
- Яка різниця демократії та постдемократії?
- Що таке "інноваційна теорія демократії"?
- Що таке "застережлива", "постелекторальна" та "віртуальна" демократія?
- Що таке "транскордонна" та "постмодерністська" демократія?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Ладані В. Консолідація демократії в період системної трансформації: концептуальні засади дослідження [Електронний ресурс] / В. О. Ладані // Грані. – 2014. – № 1 (105). – С. 69–75. – Доступ: http://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/286/293 (станом на серпень 2026 р.).
2. Литвин В. Концепти "дефектної" та "вбудованої" демократії: дефініція та генералізація [Електронний ресурс] / Віталій Литвин // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2012. – № 6 (62). – С. 68–90. – Режим доступу до ст.: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/lytvyn_kontsepty.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 175–22. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Паталаха В. Переосмислення демократичної консолідації у контексті зміцнення авторитаризму [Електронний ресурс] / В. Ф. Паталаха // Регіональні студії: науковий збірник. – 2024. – Вип. 38. – С. 121–125. – Режим доступу до ст.: https://dspace.uzhnu.edu.ua/bitstreams/f63e5637-a521-494b-b8d6-468d9c4170fc/download (станом на серпень 2026 р.).

5. Романюк О. Дефектні демократії та квазідемократії: проблема концептуального розмежування [Електронний ресурс] / О. І. Романюк // Сучасне суспільство. – 2016. – Випуск 2 (12). – С. 149–157. – Режим доступу: http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/politology/article/view/2782 (станом на серпень 2026 р.).
6. Романюк О. Що таке "дефектні демократії" і якими вони бувають [Електронний ресурс] / О. І. Романюк // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". – 2017. – № 2 (33). – Режим доступу: http://fil.nlu.edu.ua/article/view/109732/104779 (станом на серпень 2026 р.).
7. Тітар І. Консолідація демократії: ознаки, модель і процес [Електронний ресурс] / Іван Тітар // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – 2008. – № 10. – С. 93–97. – Режим доступу: http://www.academia.edu/5058117/_ (станом на серпень 2026 р.).
8. Яковлев М. Ізоморфізація інститутів постдемократій і дефектних демократій: спроба логічного аналізу [Електронний ресурс] / М. Яковлев // Магістеріум. – 2008. – Вип. 31. – С. 39–45. – Доступ: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14391/Yakovliev_Izomorfizatsiia_instytutiv_postdemokratii.PDF?sequence=1&isAllowed=y (станом на серпень 2026 р.).
9. Crouch C. Coping with Post-Democracy [Електронний ресурс] / Colin Crouch // Fabian Ideas. – 2000. – Vol. 598. – Режим доступу до ст.: https://www.fabians.org.uk/wp-content/uploads/2012/07/Post-Democracy.pdf (станом на серпень 2026 р.).
10. Lytvyn V., Demchenko N., Babenko V., Osadchuk I. Semi-Presidentialism, Hybrid Regimes, and Political Transitions under Armed Conflicts and Exogenous Shocks: A Comparative Statistical Analysis [Електронний ресурс] / Lytvyn V., Demchenko N., Babenko V., Osadchuk I. // Acta Politologica. – 2026. – Vol. 18. – No. 1. – P. 1–25. – Режим доступу: https://reference-global.com/article/10.2478/acpo-2026-0001 (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Вонсович С. Консолідована демократія: дефініції та методологія дослідження / С. Г. Вонсович // Нова парадигма. – 2012. – Вип. 113. – С. 159–167.
2. Козьма В. Вплив політичної еліти на процес консолідації демократії / Василь Козьма // Освіта регіону. – 2011. – № 4. – С. 177–181.
3. Литвин В. Концепти дефектної та вбудованої демократії у сучасній порівняльній політології [Електронний ресурс] / Віталій Литвин // Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. – 2012. – Вип. 3 (22). – С. 200–206. – Режим доступу: https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/112/138 (станом на серпень 2026 р.).
4. Linz J. Toward Consolidated Democracies [Електронний ресурс] / Juan J. Linz, Alfred Stepan// Journal of Democracy. – 1996. – Vol. 7. – No. 2. –P. 14–33. – Режим доступу до вказаної інформації: http://adpm.pbworks.com/f/Democratic%2BConsolidation-Linz%2Band%2BStepan-1996.pdf (станом на серпень 2026 р.).
5. Merkel W. Embedded and Defective Democracies [Електронний ресурс] / Wolfgang Merkel // Democratization. – 2004. – Vol. 11. – No. 5. – P. 33–58. – Режим доступу до вказаної інформації: https://www.researchgate.net/publication/255646360_Embedded_and_Defective_Democracies (станом на серпень 2026 р.).
6. O'Donnell G. Delegative Democracy [Електронний ресурс] / Guillermo A. O'Donnell // Journal of Democracy. – 1994. – Vol. 5. – No. 1. – P. 55–69. – Режим доступу до вказаної інформації: http://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/172.pdf (станом на серпень 2026 р.).
7. Schedler A. Measuring Democratic Consolidation [Електронний ресурс] / Andreas Schedler // Studies in Comparative International Development. – 2001. – Vol. 36. – No. 1. – P. 66–92. – Режим доступу: https://irihs.ihs.ac.at/id/eprint/1026/1/pw_50.pdf (станом на серпень 2026 р.).
8. Schedler A. What is Democratic Consolidation? / Andreas Schedler //Journal of Democracy. – 1998. – Vol. 9. – No. 2. – P. 91–107.
9. Zakaria F. The Rise of Illiberal Democracy [Електронний ресурс] / Fareed Zakaria //Foreign Affairs. – 1997. – Vol. 76. – No. 6. – P. 22–43. – Режим доступу до запропонованої наукової інформації: https://msuweb.montclair.edu/~lebelp/FZakariaIlliberalDemocracy1997.pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 8
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 8
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Ефективність та якість демократії і демократизації

План заняття:

1. Порівняльний аналіз ефективності і якості демократії: дефінітивні параметри.
2. Ефективність демократії (демократизації) крізь призму верховенства права.
3. "Рейтинг демократії" як інструмент порівняльного аналізу якості демократії у світі.
4. "Демократичний барометр" як інструмент оцінювання якості демократії у світі.
5. Стійкість демократії та її наслідки. Концепт відновлення демократії.

***Основні поняття**: політичний режим, демократія, демократизація, ефективність і якість демократії, мінімалістське та максималістське трактування демократії, електоральна демократія, процедурна та процесуальна частина визначення якості демократії, концептуальні компоненти та індикатори якості демократії, політична демократія, поліархія, операціоналізація якості демократії, атрибути якості ("внутрішні/вбудовані" і "зовнішні/невбудовані"), індекс ефективної демократії, права і можливості людей, верховенство права, "категоріальна бімодальність", модель безперервних даних, "сила людини", персональні свободи, політичні свободи, "омани" демократією, номінальна демократичність, обмежені та необмежені автократії, ефективні та неефективні демократії, множинність (або плюралізм) концептів, "сфокусоване" та "всеохоплююче" визначення демократії, "Рейтинг демократії", ліво-правий "трансідеологічний" підхід, зв'язок "свобода"-"рівність"-"ефективність", "сектори" суспільства (політика, гендер, економіка, оточення, знання та здоров'я), демократії дуже низької та низької, середньої, високої та дуже високої якості, "Демократичний барометр", "система влади людей", "система влади людей, через людей і для людей", проміжний варіант трактування демократії, "система влади людей і через людей", принципи демократії, зв'язок "свобода"-"рівність"-"контроль", горизонтальний контроль, вертикальний контроль, функції демократії, індекс якості демократії, індивідуальні свободи, верховенство права, публічна сфера, конкуренція (або змагальність), взаємні обмеження, урядові можливості, прозорість, участь, представництво, процедура "найкращої практики", "профілі демократії", різновиди демократії, ліберальні й егалітарні демократії, ліберальні та неліберальні, прямі та представницькі, інклюзивні/ексклюзивні, федералізовані/централізовані, мажоритарні та консенсусні демократії.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Що таке ефективність і якість демократії?
- Розкажіть про розвиток проблематики ефективності та якості демократії.
- Схарактеризуйте концептуальні компоненти й індикатори якісної демократії.
- "Зовнішні/невбудовані" і "внутрішні/вбудовані" атрибути якості демократії – це?
- Розкрийте сутність вимірювання ефективності демократії на основі верховенства права.

- В чому суть проекту "World Values Surveys"?
- Які типи політичних режимів виокремлюють в контексті аналізу ефективності демократії К. Велзел і А. Александер?
- Яким чином відбувається виокремлення моделей політичних режимів у доробках К. Велзела і А. Александера?
- Сформулюйте теоретико-методологічні атрибути дослідження якості демократії в проекті "Рейтинг демократії".
- Що таке "сфокусоване" та "всеохоплююче" визначення демократії?
- Розкажіть про ключові виміри якості демократії в проекті "Рейтинг демократії".
- Які "сектори" суспільства детермінують якість демократії за ідеєю Д. Кемпбелла?
- Окресліть "Рейтинг демократії" та його апробацію на прикладі країн Європи.
- Визначте параметри здійснення проекту "Демократичний барометр".
- Що таке проміжний/серединний варіант/підхід трактування демократії?
- Назвіть і опишіть базові принципи якісної демократії. Як вони співвідносяться?
- Що таке свобода, рівність та контроль у проекті "Демократичний барометр"?
- Окресліть концептуальну логіку проекту "Демократичний барометр".
- Що таке функція демократії згідно проекту "Демократичний барометр"?
- Означте сутність профілю демократії згідно проекту "Демократичний барометр".
- Які профілі демократії виокремлюють Х. Кріесі і М. Бухлманн?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 225–263. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Campbell D. Democracy Ranking 2012 (Scores) [Електронний ресурс] / David Campbell, Paul Pölzlbauer, Thorsten D. Barth. – Vienna: Democracy Ranking, 2012. – 3 p. – Режим доступу: http://www.democracyranking.org/downloads/2012/Scores_of_the_Democracy_Ranking_2012-A4.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Campbell D. The Basic Concept for the Democracy Ranking of the Quality of Democracy [Електронний ресурс] / David Campbell. – Alpen-Adria-Universität Klagenfurt, 2008. – Режим доступу до статті: https://www.researchgate.net/publication/228386893_The_Basic_Concept_for_the_Democracy_Ranking_of_the_Quality_of_Democracy (станом на серпень 2026 р.).
4. Democracy Barometer at a Glance [Електронний ресурс] // Democracy Barometer. – Режим доступу: http://www.democracybarometer.org/ (станом на серпень 2026 р.).
5. Lytvyn V. Political Regimes and Institutional Design as Factors in War: World, Regional, and National Contexts [Електронний ресурс] / Lytvyn V., Demchenko N. // Politics in Central Europe. – 2026. – Vol. 22. – No. 1. – P. 29–62. – Режим доступу до вказаної наукової статті: https://www.politicsincentraleurope.eu/images/_PCE/2026/Lytvyn_Demchenko_PCE_22_2026_1.pdf
6. The Democracy Definition of the Democracy Matrix [Електронний ресурс]. – University of Würzburg: Chair of Comparative Politics and German Government, 2021. – Режим доступу до інформації: https://www.democracymatrix.com/conception/democracy-matrix (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Altman D. Assessing the Quality of Democracy: Freedom, Competitiveness and Participation in Eighteen Latin American Countries [Електронний ресурс] / David Altman, Aníbal Pérez-Liñán //

Democratization. – 2002. – Vol. 9. – No. 2. – P. 85–100. – Режим доступу до інформації: https://www.researchgate.net/publication/242099018_Assessing_the_Quality_of_Democracy_Freedom_Competitiveness_and_Participation_in_Eighteen_Latin_American_Countries (станом на серпень 2026 р.).
2. Bühlmann M. The Quality of Democracy: Democracy Barometer for Established Democracies [Електронний ресурс] / Marc Bühlmann, Wolfgang Merkel, Bernhard Wessels // Challenges to Democracy in the 21st Century, 2007. – Working Paper No. 10. – 62 p. – Режим доступу до ст.: http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2013/4240/pdf/22.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Campbell D. The Basic Concept for the Democracy Ranking of the Quality of Democracy [Електронний ресурс] / David Campbell. – Vienna: Democracy Ranking, 2008. – 50 p. – Доступ: https://www.researchgate.net/publication/228386893_The_Basic_Concept_for_the_Democracy_Ranking_of_the_Quality_of_Democracy (станом на серпень 2026 р.).
4. Kaiser A. The Democratic Quality of Institutional Regimes: A Conceptual Framework [Електронний ресурс] / André Kaiser, Matthias Lehnert, Bernhard Miller, Ulrich Sieberer // Political Studies. – 2002. – Vol. 50. – No. 2. – P. 313–331. – Режим доступу до запропонованої наукової інформації: https://www.academia.edu/48552071/The_Democratic_Quality_of_Institutional_Regimes_a_Conceptual_Framework (станом на серпень 2026 р.).
5. Munck G. Conceptualizing the Quality of Democracy: The Framing of a New Agenda for Comparative Politics / Gerardo L. Munck// Prepared for presentation at the conference on "Guillermo O'Donnell and the Study of Authoritarianism and Democracy", Universidad de San Andrés, Buenos Aires, March 26–27, 2012. – 19 p.
6. O'Donnell G. The Quality of Democracy: Why the Rule of Law Matters / Guillermo O'Donnell // Journal of Democracy. – 2004. – Vol. 15. – No. 1. – P. 5–19.
7. Welzel C. Measuring Effective Democracy: The Human Empowerment Approach [Електронний ресурс] / C. Welzel, A. Alexander // World Values Research. – 2008. – Vol. 1 (1). – P. 1–34. – Доступ: https://www.researchgate.net/publication/233501313_Measuring_Effective_Democracy_The_Human_Empowerment_Approach (станом на серпень 2026 р.).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 9
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 9
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) та їхні класичні і сучасні різновиди

План заняття:

1. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) у структурі аналізу політичних режимів.
2. Класичні та сучасні різновиди авторитарних режимів: порівняльний аналіз.
3. Концепт військового, однопартійного та персоналістського авторитаризму Б. Геддес.

Основні поняття*: політичний режим, автократія, авторитаризм, тоталітаризм, авторитаризм із синдромом тоталітаризму, концепт тоталітарного суспільства, повний авторитаризм, посттоталітаризм, класичний тоталітаризм, ерозійний тоталітаризм, держава, яка не відбулась, атомізація суспільства, транзит, режим правління "із обмеженим плюралізмом", рівні інституціоналізації автократичних режимів, традиційні авторитарні режими олігархічного типу та демоністичні авторитарні режими нової олігархії, режими військової диктатури, демократичний*

авторитаризм, авторитарна демократія, авторитаризм розвитку, авторитаризм модернізації, "гібриди" автократичних режимів, революційний авторитаризм, реакційний авторитаризм, правоавторитарний та лівоавторитарний авторитаризм, "просвітницький" авторитаризм, стабілізаційний авторитаризм, тиранічний авторитаризм, деструктивний авторитаризм, військово-диктаторський режим, однопартійний авторитаризм, партійно-вождистський авторитаризм, режим "ідеократичного авторитаризму", режим фінансової олігархії.

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Як Ви розумієте категорії "автократія" та "авторитаризм"?
- Схарактеризуйте тоталітаризм як різновид автократичного режиму.
- Яка різниця тоталітаризму й "авторитаризму з синдромами тоталітаризму"? Наведіть приклади кожного з політичних режимів.
- Як означають тоталітаризм К. Фрідріх, З. Бжезинські, Дж. Кіркпатрік, Х. Лінц?
- Наведіть відмінності авторитаризму і тоталітаризму згідно ідей П. Сондрола.
- Чи варто Північну Корею (КНДР) сьогодні трактувати як тоталітарний режим?
- Перерахуйте базові ознаки авторитаризму? Чим авторитаризм відрізняється від тоталітаризму?
- Проаналізуйте роль партій, виборів, парламентів у сучасних автократіях.
- Які Вам відомі класичні різновиди авторитарних режимів?
- Які Вам відомі новітні різновиди авторитарних режимів?
- Що таке "модернізаційний" авторитаризм і "просвітницький" авторитаризм?
- Що таке електоральний підхід до класифікації політичних режимів?
- Що таке султаністський політичний режим?
- Схарактеризуйте принципи бюрократичного авторитаризму.
- Окресліть еволюцію типів авторитаризму за логікою Г. О'Доннелла.
- Схарактеризуйте атрибути/приклади традиціоналістських авторитарних режимів.
- В чому особливості авторитарних популістських режимів?
- Яка різниця режимів авторитарної рівноваги та авторитарної нерівноваги?
- Визначте концепт військового, однопартійного та персоналістського авторитаризму Б. Геддес.
- Яка різниця однопартійного режиму та режиму з домінуючою партією?
- Назвіть приклади військового, однопартійного, персоналістського авторитаризму.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 267–314. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Тимчук О. Політико-правові особливості сучасних авторитарних політичних режимів [Електронний ресурс] / О. Л. Тимчук // Вісник Запорізького національного університету: Юридичні науки. – 2009. – № 2. – С. 48–53. – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/urist-2-2009/files/law-2009-2_8.pdf (станом на серпень 2026 р.).

3. Geddes B. New Data on Autocratic Breakdown and Regime Transitions [Електронний ресурс] / Barbara Geddes, Joseph Wright, Erica Frantz. – National Science Foundation, 2014. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/272010840_Autocratic_Breakdown_and_Regime_Transitions_A_New_Data_Set (станом на серпень 2026 р.).
4. Carothers T. The End of the Transitional Paradigm [Електронний ресурс] / Thomas Carothers // Journal of Democracy. – 2002. – Vol. 13. – No. 1. – P. 5–21. – Режим доступу до інформації: https://www.journalofdemocracy.org/wp-content/uploads/2012/02/Carothers-13-1.pdf (станом на серпень 2026 р.).
5. Gilbert L. Beyond Authoritarianism: The Conceptualization of Hybrid Regimes [Електронний ресурс] / Leah Gilbert, Payam Mohseni // Studies in Comparative International Development. – 2011. – Vol. 46. – No. 3. – P. 270–297. – Режим доступу: https://payammohseni.files.wordpress.com/2012/08/gilbert-mohseni-beyond-authoritarianism.pdf (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Chang Y. Exit Polls: Refugee Assessments of North Korea's Transition [Електронний ресурс] / Yoonok Chang, Stephan Haggard, Marcus Noland // Peterson Institute for International Economics. – Working Paper. – 2008. – No. WP 08–1. – Режим доступу до запропонованої інформації: https://ideas.repec.org/a/eee/jcecon/v37y2009i1p144-150.html (станом на серпень 2026 р.).
2. Diamond L. The Democratic Rollback: The Resurgence of the Predatory State [Електронний ресурс] / Larry Diamond // Foreign Affairs. – March/April 2008. – Режим доступу до вказаної інформації: https://ciaotest.cc.columbia.edu/journals/fa/v87i2/0000812.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Geddes B. Authoritarian Breakdown [Електронний ресурс] / Barbara Geddes // UCLA Los Angeles: Department of Political Science, 2004. – 35 p. – Режим доступу до запропонованої інформації: http://pages.ucsd.edu/~mnaoi/page4/POLI227/files/page1_11.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Geddes B. What do we know about democratization after twenty years? [Електронний ресурс] / Barbara Geddes // Annual review in political science. – 1999. – Vol. 2. – P. 115–144. – Режим доступу: https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.polisci.2.1.115 (станом на серпень 2026 р.).
5. Magaloni B. Political order and one-party rule [Електронний ресурс] / Beatriz Magaloni, Ruth Kricheli // Annual review of political science. – 2010. – No. 13. – P. 123–143. – Режим доступу до ст.: https://www.researchgate.net/publication/228161422_Political_Order_and_One-Party_Rule (станом на серпень 2026 р.).
6. Smith B. Life of the party: The origins of regime breakdown and persistence under single-party rule / Benjamin Smith // World politics. – 2005. – Vol. 57 (3). – P. 421–451.
7. Sondrol P. Totalitarian and Authoritarian Dictators: A Comparison of Fidel Castro and Alfredo Stroessner [Електронний ресурс] / Paul Sondrol // Journal of Latin American Studies. – 2009. – Vol. 23. – No. 3. – P. 599–620. – Доступ: http://sgsnow.files.wordpress.com/2008/12/totalitarian1.pdf (станом на серпень 2026 р.).
8. Wright J. Authoritarian institutions and regime survival: Transitions to democracy and subsequent autocracies [Електронний ресурс] / Joseph Wright, Abel Escribà-Folch// British Journal of Political Science. – 2012. – Vol. 42. – No. 2. – P. 283–309. – Режим доступу до інформації: https://www.researchgate.net/publication/256195313_Authoritarian_Institutions_and_Regime_Survival_Transitions_to_Democracy_and_Subsequent_Autocracy (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 10
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 10
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Різновиди та концепти автократії та автократизації у сучасній порівняльній політичній науці

План заняття:

1. Електоральний і неелекторальний авторитаризм: концепт А. Хаденіуса і Я. Теорелла.
2. Концепт електорального авторитаризму А. Скедлера.
3. Концепт змагального авторитаризму С. Левіцькі та Л. Вея.
4. "Модернізаційний авторитаризм": верифікація обґрунтованості концепту.

***Основні поняття**: електоральний та неелекторальний авторитаризм, змагальний авторитаризм, султаністський режим, патронажний президенталізм, бюрократичний, олігархічний та популістський авторитаризм, "традиціоналістські авторитарні режими", "сучасні авторитарні режими", режимів авторитарної рівноваги та нерівноваги, режим закритого авторитаризму, військовий, персоналістський та однопартійний авторитаризм, режим із однією партією, режим із домінуючою партією, непрямий військовий авторитаризм, монархічний авторитаризм, змішаний авторитаризм, електоральний режим, багатопартійний, однопартійний та непартійний електоральний режим, повстанський авторитаризм, теократія, перехідні режими, персоналізм, поетапна трансформація, кауділізм, касікізм, традиційний та президентський монархім, види військового авторитаризму, "третя хвиля", електоральна демократія, "туманна зона", "темна зона", ланцюг демократичного вибору, легітимність влади, політична технологія, повномасштабний авторитаризм, "фасадна" електоральна демократія, "арена суперництва" (виборча, законодавча, судова і ЗМІ), когабітація, "розпад повномасштабного авторитаризму", "колапс авторитарного режиму", "розпад демократичного режиму", гегемоністський авторитаризм, модернізація, розвиток, сценарії модернізації, "китайська модель", капіталістичний авторитаризм, "дилема одночасності", індустріальний авторитаризм, "авторитаризму без розвитку".*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Опишіть сутність концепту електорального та неелекторального авторитаризму в ідеях А. Хаденіуса і Я. Теорелла.
- Непартійний, однопартійний та багатопартійний електоральний авторитаризм: окресліть атрибути кожного з різновидів.
- Що таке "гібридні авторитарні режими"? Назвіть їхні приклади.
- Означте модель трансформації авторитарних режимів А. Хаденіуса і Я. Теорелла.
- Розкрийте суть концепту електорального авторитаризму А. Скедлера.
- Що таке "сіра", "темна" і "туманна" зона у підході А. Скедлера?
- Опишіть сутність феномену закритого авторитаризму та його приклади.
- "Політична технологія" та "віртуальна політика" Е. Вільсона: в чому суть?
- Схарактеризуйте концепт змагального авторитаризму С. Левіцькі та Л. Вея.
- Що таке "повномасштабний авторитаризм" згідно ідей С. Левіцькі та Л. Вея?

- Які "арени суперництва" слід виокремлювати в змагальному авторитаризмі?
- Означте динаміку транзиту змагального авторитаризму у світі.
- Що слід розуміти під концептом "модернізаційного авторитаризму"?
- Що таке модернізація та розвиток? Які є підходи до розуміння цієї проблеми?
- Які Вам відомі варіанти/шляхи розвитку держави?
- Розкрийте феномен модернізаційного авторитаризму на прикладі країн світу.
- В чому суть "чилійської моделі" модернізаційного авторитаризму?
- Окресліть параметри авторитарної модернізації в Південно-Східній Азії (на прикладі "азійських тигрів").
- В чому суть "китайської моделі" капіталістичного авторитаризму?
- Що таке "авторитаризм без розвитку", які його прояви у пострадянських країнах?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 314–373. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Паламарчук М. "Модернізаційний авторитаризм" в Україні: "ілюзія – загроза" / Максим Паламарчук // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 4 (17). – С. 26–30.
3. Gandhi J. Authoritarian institutions and the survival of autocrats [Електронний ресурс] / Jennifer Gandhi, Adam Przeworski // Comparative political studies. – 2007. – Vol. 40. – No. 11. – P. 1279–1301. – Доступ: https://www.researchgate.net/publication/254220988_Authoritarian_Institutions_and_the_Survival_of_Autocrats (станом на серпень 2026 р.).
4. Wahman M. Authoritarian Regime Types Revisited: Updated Data in Comparative Perspective [Електронний ресурс] / Michael Wahman, Jan Teorell, Axel Hadenius // Contemporary Politics. – 2013. – Vol. 19. – No. 1. – P. 19–34. – Режим доступу до запропонованої інформації: https://www.researchgate.net/publication/262908012_Authoritarian_regime_types_revisited_updated_data_in_comparative_perspective (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Cox G. Authoritarian elections and leadership succession, 1975–2000 [Електронний ресурс] / Gary W. Cox. – San Diego: University of California. – Department of Political Science, 2007. – 21 p. – Доступ: https://www.researchgate.net/publication/228154385_Authoritarian_Elections_and_Leadership_Succession_1975-2004 (станом на серпень 2026 р.).
2. Gandhi J. Elections Under Authoritarianism [Електронний ресурс] / Jennifer Gandhi, Ellen Lust-Okar // Annual Review of Political Science. – 2009. – Vol. 12. – No. 1. – P. 403–422. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/228154360_Elections_Under_Authoritarianism (станом на серпень 2026 р.).
3. Hadenius A. Authoritarian regimes: stability, change, and pathways to democracy, 1972–2003 [Електронний ресурс] / Axel Hadenius, Jan Teorell // Working Paper. – 2006. – Vol. 33. – 39 p. – Режим доступу: http://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/331.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Hadenius A. Pathways from Authoritarianism [Електронний ресурс] / Axel Hadenius, Jan Teorell // Journal of Democracy. – 2007. – Vol. 18. – No.1. – P. 143–157. – Режим доступу до ст.: https://www.researchgate.net/publication/236700396_Pathways_From_Authoritarianism (станом на серпень 2026 р.).
5. Hale H. Regime Cycles: Democracy, Autocracy, and Revolution in Post-Soviet Eurasia / Henry E. Hale // World Politics. – 2005. – Vol. 58. – No 1. – P. 133–165.

6. Levitsky S. The Rise of Competitive Authoritarianism [Електронний ресурс] / Steven Levitsky, Lucan A. Way // Journal of Democracy. – 2002. – Vol. 13. – No. 2. – P. 51–65. – Режим доступу до ст.: https://levitsky.scholars.harvard.edu/sites/g/files/omnuum7971/files/levitsky/files/SL_elections.pdf (станом на серпень 2026 р.).
7. Lo B. A 21-st Century Myth – Authoritarian Modernization in Russia and China [Електронний ресурс] / Bobo Lo, Lilia Shevtsova. – Moscow: Carnegie Center, 2012. – 62 p. – Режим доступу до ст.: http://carnegieendowment.org/files/BoboLo_Shevtsova_web.pdf (станом на серпень 2026 р.).
8. Schedler A. Elections without democracy: The menu of manipulation / Andreas Schedler // Journal of democracy. – 2002. – Vol. 13. – No. 2. – P. 36–50.
9. Snyder R. Beyond Electoral Authoritarianism: The Spectrum of Non-Democratic Regimes [Електронний ресурс] / Richard Snyder // Schedler A. Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition / Andreas Schedler. – Boulder, 2006. – P. 219–232. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/327477519_Beyond_Electoral_Authoritarianism (станом на серпень 2026 р.).
10. Svolik M. Power sharing and leadership dynamics in authoritarian regimes [Електронний ресурс] / Milan W. Svolik // American journal of political science. – 2009. – Vol. 53. – No. 2. – P. 477–494. – Доступ: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1308621_code532350.pdf?abstractid=860744&mirid=1 (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 11
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 11
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Визначення і методики порівняльного аналізу субнаціональних політичних режимів

План заняття:

1. Концептуальне визначення субнаціональних політичних режимів.
2. Методики порівняльного аналізу та типи субнаціональних політичних режимів.

***Основні поняття**: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, національний рівень, субнаціональний рівень, вертикальна та горизонтальна системна взаємодія, субстантивний політичний режим, територіальний політичний режим, територіальна система, субнаціональний політичний режим, тип політичного режиму, субнаціональна демократія, субнаціональна автократія, субнаціональний авторитаризм, "ідеальний тип", ліберальна демократія, індекс субнаціональної демократії, порівняльний індекс локальної демократії, індексу локальної поліархії, індекс електорального домінування, домінуючі партійні машини, зрощений плюралізм, олігархічна фракціоналізація, конфліктний плюралізм, субнаціональна адміністрація, процедурна демократія, патримоніальна адміністрація, субмінімальний аналіз субнаціональної демократії, бюрократична адміністрація, індекс демократичності, гібридні режими, режим "закритих ігор", неопатримоніалізм.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Як Ви розумієте категорію "субнаціональний політичний режим"?
- Як співвідносяться національний і субнаціональних політичні режими?
- Розкажіть про стан досліджень субнаціональних політичних режимів.

- Яке співвідношення територіального та політичного режиму?
- Які Вам відомі методики порівняльного аналізу субнаціональних режимів.
- Запропонуйте типологію субнаціональних політичних режимів.
- Що таке "індекс субнаціональної демократії" К. Гервасоні? Деталізуйте.
- Розкажіть про "індекс локальної поліархії" й індекс електорального домінування".
- Які "ідеальні" типи субнаціональних політичних режимів виокремлює А. Боргес?
- Окресліть "субмінімальний аналіз субнаціональної демократії" А. Гірауді.
- Опишіть підхід аналізу "нерівномірності демократії" Дж. Бехренд.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Гнатюк В. Субнаціональний порівняльний метод: деякі особливості в сучасних дослідженнях [Електронний ресурс] / Володимир Гнатюк // Вісник НТУУ "КПІ". Серія: Політологія. Соціологія. Право. – 2018. – Випуск 3 (39). – С. 64–68. – Режим доступу: http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/193566/193900 (станом на серпень 2026 р.).
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 377–410. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Мазур О. Теоретико-прикладні аспекти дослідження політичних режимів на локальному рівні / О. Мазур // Вісник СевНТУ. Серія: Політологія. – 2011. – № 123. – С. 101–109.
4. Пащенко В. Особливості дослідження структури влади в міських спільнотах в Україні [Електронний ресурс] / В. Пащенко // Наукові записки. – 2015. – Вип. 2 (76). – С. 241–252. – Доступ: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/paschenko_osoblyvosti.pdf (станом на серпень 2026 р.).
5. Рибалка С. Особливості дослідження структури влади в міських спільнотах в Україні / С.В. Рибалка [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми політики. – 2015. – Вип. 55. – С. 106–115. – Доступ: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3215 (станом на серпень 2026 р.).
6. Рибалка С. Регіональний політичний процес: параметри дослідження / С. В. Рибалка // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 63. – С. 601–606.
7. Рішко С. Децентралізація влади та її значення для розвитку локальних політичних режимів в Україні [Електронний ресурс] / Степан Рішко // Актуальні проблеми філософії та соціології. Наукове фахове видання. – 2024. – Вип. 46. – С. 158–166. – Режим доступу до статті: https://doi.org/10.32782/apfs.v046.2024.27 (станом на серпень 2026 р.).
8. Рішко С.. Рамки та підбір параметрів дослідження локальних політичних режимів в Україні [Електронний ресурс] / С. Рішко // Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. – 2022. – Вип. 11. – С. 197–218. – Доступ: https://doi.org/10.31861/mediaforum.2022.11.197-218 (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Gervasoni C. Measuring variance in subnational regimes: results from an expert-based operationalization off democracy in the Argentine Provinces [Електронний ресурс] / Carlos Gervasoni // Journal of Politics in Latin America. – 2010. – Vol. 2. – No. 2. – P. 13–52. – Режим доступу до ст.: https://journals.sub.uni-hamburg.de/giga/jpla/article/view/274/274.html (станом на серпень 2026 р.).
2. Gervasoni C. Subnational Democracy in (Cross-National) Comparative Perspective: Objective Measures with Application to Argentina, Brazil, Canada, Mexico, Uruguay and the United States [Електронний ресурс] / Carlos Gervasoni // Prepared for delivery at the 2012 Annual Meeting of the American Political Science Association. – New Orleans, August 30 – September 2, 2012. – 33 p. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2104721 (станом на серпень 2026 р.).

3. Snyder R. Scaling Down: The Subnational Comparative Method [Електронний ресурс] / Richard Snyder // Studies in Comparative International Development. – 2001. – Vol. 36. – No. 1. – P. 93–110. – Доступ: https://www.researchgate.net/publication/242477831_Scaling_Down_The_Subnational_Comparative_Method (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 12
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 12
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Типологізація і порівняльний аналіз субнаціональних політичних режимів

План заняття:

1. Субнаціональний демократичний режим (на прикладі країн Європи).
2. "Анклави" авторитаризму і демократії як субнаціональні політичні режими.
3. Субнаціональний авторитарний/недемократичний режим.

***Основні поняття**: субрегіон, анклав політичного режиму, анклав демократії, анклав авторитаризму, домен, бюрократичний анклав, етнічний анклав, міжнародні анклави демократії, перехідні анклави демократії, консолідовані анклави демократії, керовані державою та керовані суспільством анклави демократії, "політична машина", "управління кордонами", "напівсуверенний народ", централізований субнаціональний бюрократичний авторитаризм, децентралізований субнаціональний авторитаризм, централізований партійний субнаціональний авторитаризм, контроль, автономія, важелі впливу, транзит (керований партією та керований з центру), "третя хвиля" демократизації, демократизація субнаціональних режимів, регіональний режим авторитарного типу, змішаний субнаціональний режим, змішування субнаціональних режимів, країни Європи (британські острови, рейнландські країни, східноєвропейські, північноєвропейські, південноєвропейські країни).*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Схарактеризуйте субнаціональні демократичні режими на прикладі країн Європи.
- Що таке "анклав" політичного режиму?
- Розкажіть про різновиди анклавів авторитаризму.
- Що таке демократичний анклав?
- Які Ви знаєте типи демократичних анклавів?
- Проаналізуйте феномен субнаціонального авторитарного режиму.
- Що таке "політична машина"?
- Назвіть приклади використання феномену "політичної машини".
- Назвіть атрибути субнаціональних авторитарних режимів.
- У чому суть концепту Е. Гібсона про "управління кордонами"?
- Які різновиди субнаціонального авторитаризму Ви можете виокремити та на якій основі?
- Які причини становлення і занепаду субнаціональних авторитарних режимів?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 410–446. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Чугріна О. Європейські субнаціональні системи: модернізація та інтеграція [Електронний ресурс] / О. Р. Чугріна // Наукові праці: Історія. – 2010. – № 127 (140). – С. 96–99. – Доступ: https://history.chdu.edu.ua/article/view/69413 (станом на серпень 2026 р.).
3. Gibson E. Boundary Control: Subnational Authoritarianism in Democratic Countries [Електронний ресурс] / Edward Gibson // World Politics. – 2005. – Vol. 58. – P. 101–132. – Режим доступу: https://faculty.wcas.northwestern.edu/~gibson/Edward_L._Gibson/Publications_files/Boundary%20Control%20WP%20pdf.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Gilley B. Democratic enclaves in authoritarian regimes [Електронний ресурс] / Bruce Gilley // Democratization. – 2010. – Vol. 17. – No. 3. – P. 389–415. – Режим доступу до інформації: https://www.researchgate.net/publication/240521349_Democratic_enclaves_in_authoritarian_regimes (станом на серпень 2026 р.).
5. Hendriks F. European Subnational Democracy: Comparative Reflections and Conclusions [Електронний ресурс] / Frank Hendriks, John Loughlin, Anders Lidström // Hendriks F. The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe / Frank Hendriks, John Loughlin, Anders Lidström. – Oxford Handbooks Online, 2010. – P. 715–742. – Режим доступу до інформації: http://www.andreasladner.ch/dokumente/Literatur_Unterricht/Loughlin_et_al_2010_40Chap%2030%20Conclusions1.pdf (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Behrend J. The unevenness of democracy at the subnational level: Provincial closed games in Argentina [Електронний ресурс] // Latin American Research Review. – 2011. – Vol. 46. – No. 1. – P. 150–176. – Доступ: https://www.researchgate.net/publication/236773854_The_Unevenness_of_Democracy_at_the_Subnational_Level_Provincial_Closed_Games_in_Argentina (станом на серпень 2026 р.).
2. Herrmann J. Neo-patrimonialism and subnational authoritarianism in Mexico: The case of Oaxaca [Електронний ресурс] / Julian Durazo Herrmann // Journal of Politics in Latin America. – 2010. – Vol. 2. – No. 2. – P. 85–112. – Режим доступу до вказаної ст.: https://journals.sub.uni-hamburg.de/giga/jpla/article/view/276/276.html (станом на серпень 2026 р.).
3. Fox J. Latin America's emerging local politics [Електронний ресурс] / Jonathan Fox // Journal of Democracy. – 1994. – Vol. 5. – No. 2. – P. 105–116. – Режим доступу до вказаної інформації: https://www.researchgate.net/publication/236717153_Latin_America's_Emerging_Local_Politics (станом на серпень 2026 р.).
4. Gibson E. Politics of the Periphery: An Introduction to Subnational Authoritarianism and Democratization in Latin America [Електронний ресурс] / Edward Gibson // Journal of Politics in Latin America. – 2010. – Vol. 2. – No. 2. – P. 3–12. – Режим доступу до вказаної ст.: https://www.researchgate.net/publication/50257440_Politics_of_the_Periphery_An_Introduction_to_Subnational_Authoritarianism_and_Democratization_in_Latin_America_Politica_de_la_periferia_Una_introduccion_a_autoritarismo_y_democratizacion_subnacional_e (станом на серпень 2026 р.).
5. Giraudy A. The politics of subnational undemocratic regime reproduction in Argentina and Mexico [Електронний ресурс] / A. Giraudy // Journal of Politics in Latin America. – 2010. – Vol. 2. – No. 2. – P. 53–84. – Режим доступу до вказаної наукової інформації: https://www.researchgate.net/publication/50257442_The_Politics_of_Subnational_Undemocratic_Regime_Reproduction_in_Argentina_and_Mexico (станом на серпень 2026 р.).
6. Giraudy A. Varieties of Subnational Undemocratic Regimes: Evidence from Argentina and Mexico [Електронний ресурс] / A. Giraudy // Studies in Comparative International Development. – 2010. – Vol. 45. – No. 2. – P. 51–80. – Режим доступу до вказаної наукової інформації:

https://www.researchgate.net/publication/257770887_Varieties_of_Subnational_Undemocratic_Regimes_Evidence_from_Argentina_and_Mexico (станом на серпень 2026 р.).
7. Scott J. Patron-Client Politics and Political Change in Southeast Asia [Електронний ресурс] / James Scott // American Political Science Review. – 1972. – Vol. 66. – No. 1. – P. 91–113. – Доступ: http://www.la.utexas.edu/users/chenry/pmena/coursemats/2009/Scott-1972-clientelism.pdf (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 13
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 13
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Особливості та індикатори транзиту і трансформації політичних режимів

План заняття:

1. Особливості дослідження транзиту політичних режимів за методиками організації "Freedom House".
2. Індикатори трансформацій та сталого розвитку політичних режимів за методиками Фонду Бертельсманна.

***Основні поняття**: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, транзит, трансформація, "Нації у транзиті", політичний транзит, економічний транзит, консолідовані демократії, напівконсолідовані демократії, транзитивні режими, напівконсолідовані авторитарні режими, консолідовані авторитарні режими, демократизація, автократизація, "Країни на роздоріжжі", статусний індекс та індекс управління, індекс трансформації Бертельсманна, політична та економічна трансформація, рівень та складність управління, "бар'єрні цінності" демократії, індикатори сталого урядування.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Що таке транзит і трансформація політичного режиму?
- Окресліть особливості проекту організації "Freedom House" "Нації в транзиті".
- Які типи режимів слід виокремлювати на підставі проекту "Нації в транзиті"?
- Розкажіть про особливості демократизації у посткомуністичних країнах Європи.
- Окресліть виміри проекту організації "Freedom House" "Країни на роздоріжжі".
- Запропонуйте оцінку діяльності урядів у світі за проектом "Країни на роздоріжжі".
- В чому суть індикаторів трансформації і сталого розвитку політичних режимів Фонду Бертельсманна?
- Що таке статусний індекс та індекс управління в проектах Фонду Бертельсманна?
- Окресліть особливості трансформації у посткомуністичних країнах Європи.
- Окресліть особливості сталого урядування в країнах-членах ОЕСР.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 449–469. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Маційовський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991–2014) [Електронний ресурс] / Ю. В. Маційовський. – Чернівці: Книги – XXI, 2016. – 552 с. – Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/4855/1/Trapped%20in%20Hybridity_Matsiievskyi.pdf (станом на серпень 2026 р.).
3. Небрат К. Демократичний транзит як об’єкт дослідження сучасної політології [Електронний ресурс] / К. Ю. Небрат // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Питання політології". – 2015. – Вип. 14 (839). – С. 32–40. – Режим доступу до вказаної ст.: https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/3335/2908 (станом на серпень 2026 р.).
4. Countries at the Crossroads [Електронний ресурс] // Freedom House. – Режим доступу до інформації: http://www.freedomhouse.org/report-types/countries-crossroads (станом на серпень 2026 р.).
5. Lytvyn V. Newer-ending political transition in Ukraine at the background of the experience of Central and Eastern European countries: Dynamics and correlation of political regimes and systems of government [Електронний ресурс] / Vitaliy Lytvyn // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej. – 2022. – Nr. 18. – S. 29–47. – Доступ: https://jcee.wsgk.com.pl/?page_id=2313 (станом на серпень 2026 р.).
6. Lytvyn V. Political Regimes and Institutional Design as Factors in War: World, Regional, and National Contexts [Електронний ресурс] / Lytvyn V., Demchenko N. // Politics in Central Europe. – 2026. – Vol. 22. – No. 1. – P. 29–62. – Режим доступу до вказаної наукової статті: https://www.politicsincentraleurope.eu/images/_PCE/2026/Lytvyn_Demchenko_PCE_22_2026_1.pdf
7. Lytvyn V., Demchenko N., Babenko V., Osadchuk I. Semi-Presidentialism, Hybrid Regimes, and Political Transitions under Armed Conflicts and Exogenous Shocks: A Comparative Statistical Analysis [Електронний ресурс] / Lytvyn V., Demchenko N., Babenko V., Osadchuk I. // Acta Politologica. – 2026. – Vol. 18. – No. 1. – P. 1–25. – Режим доступу: https://reference-global.com/article/10.2478/acpo-2026-0001 (станом на серпень 2026 р.).
8. Nations in Transit [Електронний ресурс] // Freedom House. – Режим доступу до інформації: http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit (станом на серпень 2026 р.).
9. Transformation index [Електронний ресурс] // Bertelsmann Stiftung. – Режим доступу до інформації: http://www.bti-project.org/de/startseite/ (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Brusis M. Designing Sustainable Governance Indicators 2011: Criteria and Methodology [Електронний ресурс] / Martin Brusis, Jörg Siegmund. – Gütersloh: Bertelsmann Stiftung. – 25 p. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/265223204_Designing_Sustainable_Governance_Indicators_2011_Criteria_and_Methodology (станом на серпень 2026 р.).
2. Lytvyn V. Can Political Transition Be Never-Ending? The Context of Inter-Institutional and Political Relations in Ukraine // New Research on Ukraine: Politics, Society, War: Petrach Program on Ukraine Conference Volume (The George Washington University: April 19th, 2024). Washington, DC: The George Washington University, 2025. P. 9–16.

ТЕМА 14
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 14
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Особливості та індикатори транзиту, функціонування і розвитку політичних режимів

План заняття:

1. Оцінювання рівня сприйняття корупції та трансформації політичних режимів за даними "Transparency International".
2. Людський розвиток як індикатор функціонування політичних режимів.

***Основні поняття**: "Transparency International", індекс сприйняття корупції, Світовий барометр корупції, індекс хабародавців, індекс державності, індекс зовнішніх та внутрішніх загроз, індекс потенціалу міжнародного впливу, індекс якості життя, індекс інституційних основ демократії, індекс людського розвитку, індекс розвитку людського потенціалу, індекс здоров'я (довголіття), індекс освіти, індекс доходів, індекс смертності, рівень професійної освіти, індекс очікуваної і середньої тривалості навчання, інтегральний індекс, істотний показник прогресу, індекс фізичної якості життя, індекс розвитку з урахуванням нерівності статей, індекс гендерної нерівності, план добробуту Вандерфорда-Райлі, індекс якості життя, валове національне щастя, індикатор справжнього прогресу, міжнародний індекс щастя, благополуччя, шкала суб'єктивного благополуччя, поведінкова модель національного щастя, вимірювання гендерного розширення повноважень.*

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Яким чином відбувається аналіз сприйняття корупції "Transparency International"?
- Означте особливості сприйняття корупції в посткомуністичних країнах Європи.
- Що таке "Світовий барометр корупції" та індекс хабародавців? Які їх наслідки?
- Визначте людський розвиток як індикатор трансформації політичних режимів.
- Що таке індекс людського розвитку та як він вимірюється?
- Сформулюйте ознаки динаміки індексу людського розвитку в посткомуністичних країнах.
- Як співвідноситься індекс якості життя з політичними режимами сучасності?
- Що таке міжнародний індекс щастя та які його емпіричні наслідки?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Інститут президентства в системі органів державної влади: формальні сфери компетенцій та реальний вплив у політиці // Інституційна (не)спроможність держави в Україні: як розірвати замкнене коло: монографія / кол. авт.: Галина Зеленько (кер., наук. ред.). Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. С. 39–65.
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 7469–499. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).

3. Corruption Perceptions Index [Електронний ресурс] // Transparency International. – Режим доступу до інформації: http://www.transparency.org/research/cpi/overview (станом на серпень 2026 р.).
4. Global Corruption Barometer [Електронний ресурс] // Transparency International. – Режим доступу до інформації: http://www.transparency.org/research/gcb/overview (станом на серпень 2026 р.).
5. Happy Planet Index [Електронний ресурс] // Happy Planet Index. – Режим доступу до інформації: http://www.happyplanetindex.org/ (станом на серпень 2026 р.).
6. Human Development Index [Електронний ресурс] // Human Development Reports. – Режим доступу до інформації: http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi (станом на серпень 2026 р.).

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. 2013 Human Development Report. The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World [Електронний ресурс]. – United Nations Development Programme, 2013. – 216 p. – Режим доступу: https://www.undp.org/egypt/publications/human-development-report-2013-rise-south-human-progress-diverse-world (станом на серпень 2026 р.).
2. Abdallah S. The Happy Planet Index: 2012 Report. A global index of sustainable well-being [Електронний ресурс] / Saamah Abdallah, Juliet Michaelson, Sagar Shah, Laura Stoll, Nic Marks. – London: New economic foundation, 2012. – 28 p. – Режим доступу до вказаної інформації: https://www.researchgate.net/publication/312602005_The_Happy_Planet_Index_2012_Report_A_global_index_of_sustainable_well-being (станом на серпень 2026 р.).

ТЕМА 15
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 15–16
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 15–16

Економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності

План заняття:

1. Політичні режими сучасності та їх економетричні детермінанти і атрибути.
2. Демократія/демократизація та економічний розвиток.
3. Параметри економічного розвитку автократичних політичних режимів.
4. Перехідні країни: економетричні наслідки розвитку політичних режимів.

Основні поняття*: політичний режим, демократія, автократія, авторитаризм, транзит, трансформація, економічний розвиток, економетрія, конфлікт, сумісність, скептицизм, зв'язок між демократією і економічним розвитком, розвинені країни та країни, які розвиваються, коефіцієнт Джині, стабільна демократія, стабільна автократія, нова демократія, нестабільна демоавтократія, прихильники режиму демократії, суспільне благо, противники режиму демократії, медіанний (серединний) виборець, "короткий горизонт планування", "зона бездіяльності", вибори, логічна модель відповідальності, стаціонарна бандитська теорія диктатури, електорат, селекторат, "держава розвитку", економічне зростання і економічний занепад, "індекс успішності" автократій, прагнення нейтралізувати загрозу повстання, прагнення домогтись співпраці, перехід, транзит, трансформація, лібералізація, рецесія, економічний результат, приватний і державний сектор, причини скорочення обсягів промислового виробництва, сприятливі початкові умови для економічного розвитку, індекс лібералізації, індекс демократизації, політична демократія, економічна демократія,*

проект "Політія", повна демократія, відкрита, закрита анократія, проект "Свобода у світі", вільні країни, частково вільні країни, невільні країни, індекс демократизації Т. Ванханена, електоральна демократія, внутрішній валовий продукт (номінальний/за паритетом купівельної спроможності) на душу населення, індекс людського розвитку, політичний і економічний складник політичного режиму, стабільність, стабільність режиму, стабілізація, інституційна стабільність, партія, уряд, парламент, система влади, автократ, автократичний центр, гібридний режим, посткомуністичні країни, пострадянські країни, прогрес, регрес, економічний занепад, економічний успіх.

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

- Як співвідносять економічний та політичний розвиток?
- Окресліть особливості існуючих досліджень із приводу кореляції політичних режимів та економічного зростання.
- Які політичні режими більше сприяють економічному зростанню і чому?
- Як впливає стабільність політичних режимів на їхній економічний розвиток?
- Які Ви знаєте варіанти зіставлення економічного розвитку та демократії?
- Як вчені трактують взаємозв'язок між демократією і економічним зростанням?
- Визначіть теоретичні патерни причинного зв'язку між демократією і розвитком.
- Яка різниця політичних режимів розвинених країн і країн, які розвиваються?
- Що таке коефіцієнт Джині та для чого його застосовують?
- Окресліть атрибути кореляції рівнів демократизації та показників економічного розвитку в посткомуністичних країн Євразії.
- Що краще для економічного зростання – "сильна рука" чи "невидима рука"?
- Прокласифікуйте країни у ракурсі пріоритетів методів економічного розвитку.
- Зіставте особливості нерівності розподілу доходів у посткомуністичних країнах Євразії (до і після економічних реформ) з особливостями розвитку демократії.
- Проаналізуйте вплив ресурсного потенціалу різних країн на їхнє економічне зростання та особливості становлення їхніх політичних режимів.
- Яка суть позитивної і негативної кореляції демократії і економічного зростання?
- Окресліть параметри економічного розвитку автократичних політичних режимів.
- В чому суть "стаціонарної бандитської теорії диктатури"?
- Що Ви розумієте під поняттям "селекторат"? Чому селекторат – це не електорат?
- Окресліть особливості категорії "держава розвитку".
- Наведіть приклади економічного зростання в автократичних режимах.
- Наведіть приклади людського розвитку в автократичних режимах.
- Що таке "індекс успішності" автократій?
- Окресліть особливості економічного розвитку перехідних країн.
- Лібералізація і рецесія: як вони співвідносять з політичними режимами?
- Які посткомуністичні країни виявились найбільш економічно успішними в ході політичної трансформації?
- Схарактеризуйте місце державного і приватного сектору перехідних суспільств в їхньому економічному розвитку.
- Що таке сприятливі початкові умови економічного розвитку перехідних країн?
- Означте особливості співвідношення демократизації та лібералізації.
- У чому різниця політичної демократії та економічної демократії?

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / В. С. Литвин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 503–553. – Режим доступу: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Regimes.pdf (станом на серпень 2026 р.).
2. Almeida H. Democracy and the Variability of Economic Performance / Heitor Almeida, Daniel Ferreira [Електронний ресурс] // Economics and Politics. – 2002. – Vol. 14. – No. 3. – P. 225–257. – Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=303285 (станом на серпень 2026 р.).
3. Lytvyn V. Political Regimes and Institutional Design as Factors in War: World, Regional, and National Contexts [Електронний ресурс] / Lytvyn V., Demchenko N. // Politics in Central Europe. – 2026. – Vol. 22. – No. 1. – P. 29–62. – Режим доступу до вказаної наукової статті: https://www.politicsincentraleurope.eu/images/_PCE/2026/Lytvyn_Demchenko_PCE_22_2026_1.pdf
4. Mesquita B. Development and Democracy [Електронний ресурс] / Bruce Bueno de Mesquita, George Downs // Foreign Affairs. – 2005. – Vol. 84. – No. 5. – P. 77–86. – Режим доступу до інформації: https://as.nyu.edu/content/dam/nyu-as/faculty/documents/Development.pdf (станом на серпень 2026 р.).
5. Sandalcilar A. Democracy and Growth: Evidence from Transition Economies [Електронний ресурс] / Ali Rıza Sandalcilar // American International Journal of Contemporary Research. – 2013. – Vol. 3. – No. 1. – P. 63–75. – Доступ: https://aijcr.thebrpi.org/journals/Vol_3_No_1_January_2013/8.pdf (станом на серпень 2026 р.).
6. Welzel C. Why the future is democratic [Електронний ресурс] / Christian Welzel // Journal of Democracy. – 2021. – Vol. 32. – No. 2. – P. 132–144. – Режим доступу до інформації: https://journalofdemocracy.com/wp-content/uploads/2021/04/Appendix-Why-the-Future-Is-Democratic.pdf

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Auslund A. How to stabilize: lessons from post-communist countries [Електронний ресурс] / Anders Auslund, Peter Boone, Simon Johnson // Brookings Papers on Economic Activity. – 1996. – Vol. 1. – P. 217–291. – Режим доступу до вказаної наукової інформації: https://www.researchgate.net/publication/4733158_How_to_Stabilize_Lessons_from_Post-Communist_Countries (станом на серпень 2026 р.).
2. Barro R. Democracy and growth [Електронний ресурс] / Robert Barro // Journal of Economic Growth. – 1996. – Vol. 1. – P. 1–27. – Доступ: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1856941 (станом на серпень 2026 р.).
3. Barro R. Losers and Winners in Economic Growth [Електронний ресурс] / Robert J. Barro, Jong-Wha Lee // NBER Working Paper. – 1993. – No 4341. – 59 p. – Режим доступу до інформації: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4341/w4341.pdf (станом на серпень 2026 р.).
4. Cheung S. The curse of democracy as an instrument of reform in collapsed communist economies / Steven N. S. Cheung // Contemporary Economic Policy. – 1998. – Vol. 16. – No. 2. – P. 247–249.
5. Doucouliagos H. Democracy and economic growth: a meta-analysis / Hristos Doucouliagos, Mehmet Ulubasoglu // American Journal of Political Sciences. – 2008. – Vol. 52. – No. 1. – P. 61–83.
6. Drury C. Corruption, Democracy, and Economic Growth [Електронний ресурс] / Cooper Drury, Jonathan Krieckhaus, Michael Lusztig // International Political Science Review. – 2006. – Vol. 27. – No. 2. – P. 121–136. – Режим доступу до інформації: http://sites.asiasociety.org/asia21summit/wp-content/uploads/2010/11/Corruption-Democracy-EconomicGrowth.pdf (станом на серпень 2026 р.).
7. Fidrmuc J. Economic Reform, Democracy and Growth during Post-communist Transition [Електронний ресурс] / J. Fidrmuc // European Journal of Political Economy. – 2003. – Vol. 19. – No. 3. – P. 583–604. – Доступ: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=279819 (станом на серпень 2026 р.).

8. Frye T. The Invisible Hand and The Grabbing Hand [Електронний ресурс] / Timothy Frye, Andrei Sheerer // American Economic Review. – 1997. – Vol. 87. – No. 2. – P. 354–358. – Режим доступу: http://www.columbia.edu/~tmf2/The%20Invisible%20Hand%20and%20the%20Grabbing%20Hand.pdf (станом на серпень 2026 р.).
9. Helliwell J. Empirical Linkages between Democracy and Economic Growth [Електронний ресурс] / John F. Helliwell // British Journal of Political Science. – 1994. – Vol. 24. – No. 2. – P. 225–248. – Режим доступу до ст.: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4066/w4066.pdf (станом на серпень 2026 р.).
10. Olson M. Dictatorship, Democracy, and Development / Mancur Olson // American Political Science Review. – 1993. – Vol. 87. – No. 3. – P. 567–576.
11. Overland J. Political Instability and Growth in Dictatorships [Електронний ресурс] / J. Overland, K. Simons, M. Spagat // Public Choice. – 2005. – Vol. 25. – No. 3–4. – P. 445–470. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/225811600_Political_Instability_and_Growth_in_Dictatorships (станом на серпень 2026 р.).
12. Przeworski A. Modernization: Theories and Facts [Електронний ресурс] / Adam Przeworski, Fernando Limongi // World Politics. – 1997. – Vol. 49. – No. 2. – P. 155–183. – Режим доступу до ст.: http://dss.ucsd.edu/~mnaoi/page4/POLI227/files/page1_13.pdf (станом на серпень 2026 р.).
13. Przeworski A. Political Regimes and Economic Growth [Електронний ресурс] / Adam Przeworski, Fernando Limongi // Journal of Economic Perspectives. – 1993. – Vol. 7. – No. 3. – P. 51–69. – Режим доступу: http://homepage.ntu.edu.tw/~kslin/macro2009/Przeworski&Limongi_1993.pdf (станом на серпень 2026 р.).
14. Quinn D. Democracy and National Economic Performance: The Preference for Stability [Електронний ресурс] / Dennis Quinn, John T. Woolley // American Journal of Political Science. – 2001. – Vol. 45. – No. 3. – P. 634–657. – Доступ: http://homepage.ntu.edu.tw/~kslin/macro2009/Quinn&Woolley_2001.pdf (станом на серпень 2026 р.).
15. Remmer K. Democracy and Economic Crisis: The Latin American Experience / Karen Remmer // World Politics. – 1990. – Vol. 42. – No. 3. – P. 315–335.
16. Rivera-Batiz F. Democracy, Governance, and Economic Growth: Theory and Evidence [Електронний ресурс] / Francisco Rivera-Batiz // Review of Development Economics. – 2002. – Vol. 6. – No. 2. – P. 225–247. – Режим доступу до інформації: http://www.columbia.edu/~flr9/documents/Rivera-Batiz_Democracy_Governance_Growth.pdf (станом на серпень 2026 р.).
17. Tavares J. How democracy affects growth [Електронний ресурс] / Jose Tavares, Romain Wacziarg // European Economic Review. – 2001. – Vol. 45. – P. 1341–1378. – Режим доступу до ст.: https://economicsforpolicy.novasbe.pt/wp-content/uploads/2017/09/How-democracy-affects-growth.pdf (станом на серпень 2026 р.).

6. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Політичні режими: визначення понять та теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
2	Тема 2. Порівняльна типологізація і таксономія політичних режимів: суть і методи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
3	Тема 3. Суть та історія становлення порівняльних вимірювань демократії/ автократії та демократизації/автократизації (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
4	Тема 4. Сучасні методики порівняльного вимірювання демократії/ автократії та демократизації/автократизації (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
5	Тема 5. Економічні та політичні/субполітичні свободи як індикатори порівняльного аналізу політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
6	Тема 6. Рівні, різновиди та концепти демократії. Гібридний політичний режим (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
7	Тема 7. Сучасні концепти демократії, демократизації та постдемократії (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
8	Тема 8. Ефективність та якість демократії і демократизації (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
9	Тема 9. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) та їхні класичні і сучасні різновиди (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
10	Тема 10. Різновиди та концепти автократії та автократизації у сучасній порівняльній політичній науці (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
11	Тема 11. Визначення і методики порівняльного аналізу субнаціональних політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
12	Тема 12. Типологізація і порівняльний аналіз субнаціональних політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
13	Тема 13. Особливості та індикатори транзиту і трансформації політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
14	Тема 14. Особливості та індикатори транзиту, функціонування і розвитку політичних режимів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми).	3,5
15	Тема 15. Економетричні атрибути та детермінанти політичних режимів сучасності (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми). Розрахункова робота	7
	Разом	56

7. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

З метою перевірки рівня розуміння студентами визначеного програмою курсу теоретичного матеріалу, визначення міри засвоєння, успішності оволодіння навчально-дослідницькими та прикладними навичками, уміння самостійного вивчення, а також розв'язання проблем курсу, вироблення навичок письмової та усної самопрезентації використовуємо поточну й проміжну форми контролю.

Поточний контроль успішності студентів

здійснюється за трьома напрямами:

- контроль за відвідуванням студентами лекційних занять (викладач періодично перевіряє успішність відвідування студентами лекцій);
- контроль за систематичністю та активністю роботи студента у процесі і під час семінарських та інших практичних заняттях;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання.

Оцінювання відбувається упродовж цілого семестру навчального року із метою контролю рівня засвоювання й творчого застосування знань у вигляді усного опитування, контрольних тематичних завдань, а також термінологічних диктантів, написання творчих та розрахункових робіт (реферату, доповіді, есе, розрахункового порівняльного аналізу) із проблем курсу. Передбачено проведення двох модульних контролів або аналогічних їм заходів.

Всі заплановані форми поточного контролю (окрім модульного контролю або аналогічного заходу) оцінюються за шкалою від 0 до 2,5 балів, де 2,5 – це найвища, а 0 – це найнижча оцінка. Всі отримані оцінки сумуються. Потім до отриманого числа додаються результати модульних контролів (чи аналогічних заходів), які оцінюються від 0 до 8 балів. Максимальна сума двох модульних контролів (чи аналогічних заходів) рівна 16 балам. Розрахунковий порівняльний аналіз, реферат та доповідь оцінюються в 2,5 бали, а есе – в 1,5 била. Таким чином формується підсумкова поточна оцінка за семестр, котра не перевищує 50 балів.

Форма підсумкового контролю – екзамен у формі усного, тестового чи комбінованого опитування. При цьому студента допускають до підсумкового контролю за наступних умов:

відвідання більше половини семінарських занять (не відвідане із семінарських завдань без поважної причини призводить до втрати 1 бала та до обов'язкового відпрацювання); виконання модульних завдань з позитивною оцінкою (за сумою двох модульних контролів необхідно отримати не менше 8 балів); здобуття у підсумку роботи за семестр не менш 26 балів за результатами поточної і проміжної форм контролю разом.

Екзамен проводиться в усній, тестовій чи комбінованій формі і покриває навчальний матеріал семестру. При виведенні загальної оцінки студента викладач бере до уваги результати поточного та підсумкового контролю знань. При цьому, частка сумарної оцінки, яку студент може отримати за результатами поточної та проміжної форм контролю разом, становить 50 % (тобто не більше 50 балів), а частка підсумкової форми контролю (екзамену) – 50 % (також не більше 50 балів) від загальної оцінки (яка становить 100 балів максимум).

8. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала якості підсумкової оцінки

Нац. шкала (екзамен)	Нац. шкала (залік)	Рейтингова шкала	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	зарах.	90-100	A	Відмінно (відмінні знання з предмету)
4 (добре)		81-89	B	Дуже добре (рівень знань з предмету вище середнього, однак допущено кілька незначних помилок)
		71-80	C	Добре (загалом добра робота, але є ряд помилок)
3 (задовільно)		61-70	D	Задовільно (задовільний рівень знань з предмету, однак є серйозні недоліки)
		51-60	E	Достатньо (знання з предмету відповідають мінімальним вимогам)
2 (незадовільно)	незарах.	26-50	FX	Незадовільно (для отримання позитивної оцінки необхідна додаткова робота з предмету (право перездачі екзамену/заліку зберігається за студентом))
		1-25	F	Незадовільно (потрібна велика додаткова робота з предмету (для перездачі екзамену/заліку студент повинен здати проміжні форми контролю))

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка закінчується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів; на екзамені також можна отримати 50 балів:

Поточний контроль та самостійна робота																Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2								50	100
Теми 1–8								Теми 9–15									

1 … 8, 9 ... 15 – теми семінарів у межах змістових модулів.

9. Питання, які виносяться на модульні контролі

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 1:

1. Політичний режим як категорія політичної науки: дефініювання, структуризація та параметри наукового аналізу.
2. Порівняльна типологізація політичних режимів: від минулого до сучасності через актуалізацію дослідження демократії та автократії.
3. Концепти, індекси і вимірювання: понятійно-категоріальний апарат та методологія аналізу політичних режимів сучасності.
4. Вимірювання демократії та автократії як проблема порівняльного аналізу політичних режимів сучасності.
5. Історія становлення кількісних/якісних методів вимірювання політичних режимів.
6. Громадянські права та політичні свободи у зрізі дослідження політичних режимів сучасності організації "Freedom House" (проект "Свобода у світі").
7. Змагальність, участь та індекс демократизації у проекті Т. Ванханена.
8. Концепт співвідношення демократичних і автократичних рис політичних режимів сучасності у проекті "Політія".
9. Індекс демократії та класифікація політичних режимів сучасності у проекті організації "The Economist Intelligence Unit".
10. Економічні свободи як індикатор оцінювання політичних режимів сучасності.
11. Політичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.
12. Субполітичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.
13. Рівні, різновиди і концепти демократії: становлення та диференціація.
14. Концепт "гібридного режиму": операціоналізація та політичні наслідки.
15. Концепт "дефектної" та "вбудованої" демократії: логіка й емпіричні свідчення.
16. Концепт "консолідованості" і "консолідації" в аналізі демократії і демократизації.
17. Концепт "постдемократії": перспективи розвитку теорії і практики демократії.
18. Порівняльний аналіз ефективності і якості демократії: дефінітивні параметри.
19. Ефективність демократії (демократизації) крізь призму верховенства права.
20. "Рейтинг демократії" як інструмент порівняльного аналізу якості демократії у світі.
21. "Демократичний барометр" як інструмент оцінювання якості демократії у світі.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 2:

1. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) у структурі аналізу політичних режимів.
2. Класичні та сучасні різновиди авторитарних режимів: порівняльний аналіз.
3. Концепт військового, однопартійного, персоналістського авторитаризму Б. Геддес.
4. Електоральний/неелекторальний авторитаризм: підхід А. Хаденіуса і Я. Теорелла.
5. Концепт електорального авторитаризму А. Скедлера.
6. Концепт змагального авторитаризму С. Левіцькі та Л. Вея.
7. "Модернізаційний авторитаризм": верифікація обґрунтованості концепту.
8. Концептуальне визначення субнаціональних політичних режимів.
9. Методики порівняльного аналізу та типи субнаціональних політичних режимів.
10. Субнаціональний демократичний режим (на прикладі країн Європи).
11. "Анклави" авторитаризму і демократії як субнаціональні політичні режими.
12. Субнаціональний авторитарний/недемократичний режим.
13. Особливості транзиту політичних режимів за даними "Freedom House".
14. Індикатори трансформацій і сталого розвитку режимів Фонду Бертельсманна.
15. Рівень корупції "Transparency International" і трансформації політичних режимів.
16. Людський розвиток як індикатор розвитку політичних режимів сучасності.
17. Політичні режими сучасності та їх економетричні детермінанти і атрибути.
18. Демократія/демократизація та економічний розвиток.
19. Параметри економічного розвитку автократичних політичних режимів.
20. Перехідні країни: економетричні наслідки розвитку політичних режимів.

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену)

1. Політичний режим як категорія політичної науки: дефініювання, структуризація та параметри наукового аналізу.
2. Порівняльна типологізація політичних режимів: від минулого до сучасності через актуалізацію дослідження демократії та автократії.
3. Концепти, індекси і вимірювання: понятійно-категоріальний апарат та методологія аналізу політичних режимів сучасності.
4. Вимірювання демократії та автократії як проблема порівняльного аналізу політичних режимів сучасності.
5. Історія становлення кількісних/якісних методів вимірювання політичних режимів.
6. Громадянські права та політичні свободи у зрізі дослідження політичних режимів сучасності організації "Freedom House" (проект "Свобода у світі").
7. Змагальність, участь та індекс демократизації у проекті Т. Ванханена.
8. Концепт співвідношення демократичних і автократичних рис політичних режимів сучасності у проекті "Політія".
9. Індекс демократії та класифікація політичних режимів сучасності у проекті організації "The Economist Intelligence Unit".
10. Економічні свободи як індикатор оцінювання політичних режимів сучасності.
11. Політичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.
12. Субполітичні свободи як індикатор аналізу політичних режимів.
13. Рівні, різновиди і концепти демократії: становлення та диференціація.
14. Концепт "гібридного режиму": операціоналізація та політичні наслідки.
15. Концепт "дефектної" та "вбудованої" демократії: логіка й емпіричні свідчення.
16. Концепт "консолідованості" і "консолідації" в аналізі демократії і демократизації.
17. Концепт "постдемократії": перспективи розвитку теорії і практики демократії.
18. Порівняльний аналіз ефективності і якості демократії: дефінітивні параметри.
19. Ефективність демократії (демократизації) крізь призму верховенства права.
20. "Рейтинг демократії" як інструмент порівняльного аналізу якості демократії у світі.
21. "Демократичний барометр" як інструмент оцінювання якості демократії у світі.
22. Стійкість демократії та її наслідки.
23. Концепт відновлення демократії.
21. Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) у структурі аналізу політичних режимів.
22. Класичні та сучасні різновиди авторитарних режимів: порівняльний аналіз.
23. Концепт військового, однопартійного, персоналістського авторитаризму Б. Геддес.
24. Електоральний/неелекторальний авторитаризм: підхід А. Хаденіуса і Я. Теорелла.
25. Концепт електорального авторитаризму А. Скедлера.
26. Концепт змагального авторитаризму С. Левіцькі та Л. Вея.
27. "Модернізаційний авторитаризм": верифікація обґрунтованості концепту.
28. Концептуальне визначення субнаціональних політичних режимів.
29. Методики порівняльного аналізу та типи субнаціональних політичних режимів.
30. Субнаціональний демократичний режим (на прикладі країн Європи).
31. "Анклави" авторитаризму і демократії як субнаціональні політичні режими.
32. Субнаціональний авторитарний/недемократичний режим.
33. Особливості транзиту політичних режимів за даними "Freedom House".
34. Індикатори трансформацій і сталого розвитку режимів Фонду Бертельсманна.
35. Рівень корупції "Transparency International" і трансформації політичних режимів.
36. Людський розвиток як індикатор розвитку політичних режимів сучасності.
37. Політичні режими сучасності та їх економетричні детермінанти і атрибути.
38. Демократія/демократизація та економічний розвиток.
39. Параметри економічного розвитку автократичних політичних режимів.
40. Перехідні країни: економетричні наслідки розвитку політичних режимів.